

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра підприємництва, торгівлі та логістики

(повна найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЛОКАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ:
НАУКОВА КОНЦЕПЦІЯ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ
(НА МАТЕРІАЛАХ НОВОВОЛИНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)

спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Публічне управління та адміністрування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
Групи ПУАм-21
Біднюк Мар'ян Юрійович

(підпис)

Керівник:
к.е.н., професор
Кривов'язюк Ігор Володимирович

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«03» 12 2024 р.
д.е.н., професор
Гарант освітньої програми:
Вахович Ірина Михайлівна

(підпис)

Луцьк – 2024 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра підприємництва, торгівлі та логістики

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Освітня програма: Публічне управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

«23» 09 2024 р.

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Біднюку Мар'яну Юрійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Публічне управління локальним розвитком: наукова концепція та інструментарій (на матеріалах Нововолинської міської ради)

Керівник роботи: д.е.н., професор Кривов'язюк Ігор Володимирович

затверджені наказом закладу вищої освіти від «30» грудня 2023 р. № 507/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «03» грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи статистичні збірники Державної служби статистики України, навчальні та наукові видання за тематикою дослідження, офіційні дані Нововолинської міської ради

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

Вступ. Розділ 1. Теоретичні засади публічного управління локальним розвитком в контексті сучасних реформ. Розділ 2. Аналіз ефективності публічного управління локальним розвитком (на матеріалах Нововолинської міської ради). Розділ 3. Удосконалення системи формування бюджетних ресурсів в контексті публічного управління локальним розвитком.

Висновки. Перелік джерел посилань

5. Перелік графічного матеріалу:

1. Ключові принципи розвитку територіальних громад. 2. Блоки управління локальним розвитком територіальних громад. 3. Надходження до бюджету Нововолинської міської територіальної громади за 2022 - 2024 роки. 4. Динаміка надходжень загального фонду бюджету за 2022 - 2024 рр. 5. Структура доходів загального фонду бюджету Нововолинської міської територіальної громади на 2024 рік. 6. Надходження податку та збору на доходи фізичних осіб за 2022-2024 рр. 7. Структура доходів спеціального фонду бюджету громади на 2024 рік. 8. Порівняльна структура видатків Нововолинської територіальної громади за галузевим принципом, 2023-2024 рр. 9. Цілі ресурсної стратегії розвитку Нововолинської територіальної громади. 10. Інвестиційні ресурсні проєкти Нововолинської територіальної громади. 11. Рейтингові оцінки поточного стану та перспектив розвитку Нововолинської територіальної громади. 12. Показники та коефіцієнти оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів при різних державних устроях. 13. Структура комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів. 14. Комплексний аналіз фінансової стійкості Нововолинської територіальної громади за 2019-2024 рр.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Теоретичний розділ</i>	<i>Кривов'язюк І.В.</i>		
<i>Аналітичний розділ</i>	<i>Кривов'язюк І.В.</i>		
<i>Проектний розділ</i>	<i>Кривов'язюк І.В.</i>		
<i>Нормоконтроль</i>	<i>Хомяк Н.В.</i>		

7. Дата видачі завдання 23 вересня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 23.09.2023</i>	виконано
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 28.10.2023</i>	виконано
3.	<i>Теоретичний розділ</i>	<i>до 07.03.2024</i>	виконано
4.	<i>Аналітичний розділ</i>	<i>до 30.05.2024</i>	виконано
5.	<i>Проектний розділ</i>	<i>до 03.09.2024</i>	виконано
6.	<i>Висновки</i>	<i>до 01.10.2024</i>	виконано
7.	<i>Формування списку джерел посилань</i>	<i>до 08.10.2024</i>	виконано
8.	<i>Формування додатків</i>	<i>до 15.10.2024</i>	виконано
9.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 22.10.2024</i>	виконано
10.	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 01.11.2024</i>	виконано
11.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 15.11.2024</i>	виконано
12.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту</i>	<i>до 03.12.2024</i>	виконано

Здобувач вищої освіти

(підп)

Бігнок М.Ю.
(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

Кривов'язюк І.В.
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Біднюк М. Ю. Публічне управління локальним розвитком: наукова концепція та інструментарій (на матеріалах Нововолинської міської ради).

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2024.

Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел посилань, додатків.

У роботі досліджено теоретичні та прикладні засади публічного управління локальним розвитком в контексті сучасних реформ.

Ключові слова: публічне управління, локальний розвиток, територіальна громада, регіональна програма.

ANNOTATION

Bidniuk M. Public management of local development: scientific concept and tools (based on the materials of Novovolynsk City Council). Manuscript.

Qualification work of the master's degree «Public management and administration» specialty 281 Public management and administration. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2024.

Master's qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, list of references.

The paper investigates the theoretical and applied principles of public administration of local development in the context of modern reforms.

Keywords: public administration, local development, territorial community, regional programme.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛОКАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ РЕФОРМ	10
1.1. Публічне управління локальним розвитком: сутність, інструменти та практики	10
1.2. Зростання ролі міських адміністрацій в управлінні локальним розвитком у контексті сучасних реформ	14
1.3. Світовий досвід реформування публічного управління локальним розвитком	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛОКАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ (НА МАТЕРІАЛАХ НОВОВОЛИНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)	20
2.1. Методичні засади аналізу ефективності публічного управління локальним розвитком міських рад	20
2.2. Аналіз основних напрямів діяльності Нововолинської міської ради	23
2.3. Аналіз стратегії управління бюджетними ресурсами місцевої громади	39
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛОКАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ	45
3.1. Проблематика публічного управління фінансовою незалежністю територіальних громад	45
3.2. Стратегічні шляхи реалізації фінансової стійкості локального розвитку територіальної громади	51
ВИСНОВКИ	58
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ	61

ВСТУП

Обґрунтування актуальності вибору теми роботи. Кардинальні зміни, що відбуваються у системі публічного управління в Україні, зумовлені насамперед соціально економічними, цивілізаційними та цифровими трансформаціями. Повномасштабні військові дії в країні призвели до дестабілізації процесів регіонального розвитку та чітко продемонстрували необхідність модифікації у системі управління в органах місцевого самоврядування, необхідність швидкого реагування місцевих громад, на виклики воєнного часу.

Основним завданням державної регіональної програми є сприяння економічній діяльності та розвиток відносин між ринками в регіонах; для цього вони мають забезпечити структурне перетворення господарських комплексів, вирішувати соціальні питання, пов'язані із зайнятістю населення, розвитком соціальної інфраструктури, ліквідувати локальні економічні кризи.

Регіон як система економічного розвитку має унікальний потенціал, цілі та завдання, які потребують конкретних повноважень, які найбільш ефективно сприятимуть соціально-економічному розвитку регіону. Тому неврахування регіональної складової в регулюванні регіонального соціально-економічного розвитку є суттєвим недоліком системи державного управління. Створення функціональної системи місцевого управління регіональним розвитком з метою залучення інвестицій та фінансових ресурсів, підвищення виробничого та податкового потенціалу регіону та обґрунтування рішень місцевого населення щодо використання бюджетних коштів на вирішення проблемних питань. пріоритетні питання регіону є частиною процесу регіонального розвитку.

Стан вивченості проблеми. Дана проблематику з різних ракурсів підіймали у своїх працях такі вітчизняні науковці: Р. Августин, І. Архипенко, О. Бейко, І. Грищенко, І. Демків, М. Дьомін, Г. Зінченко, Г. Кіш, О. Кіфоренко, М. Латинін, В. Мареніченко, О. Могиль, В. Огородніков, Д. Омельченко, М. Плотнікова, Ф. Рагімов, В. Сиченко та ін. Однак, беручи до уваги безліч

напрацювань учених, у полі зору залишаються відкриті для дискусій питання, щодо управління локальним розвитком територіальних громад в Україні.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є ґрунтовний аналіз механізму публічного управління локальним розвитком та його оптимізація в контексті подальшого розвитку територіальних громад.

Для досягнення відповідної мети були окреслені такі завдання:

- визначити сутність, інструменти та практики публічного управління локальним розвитком;
- окреслити зростання ролі міських адміністрацій в управлінні локальним розвитком у контексті сучасних реформ;
- дослідити світовий досвід реформування публічного управління локальним розвитком;
- визначити методичні засади аналізу ефективності публічного управління локальним розвитком міських рад;
- провести оцінку основних напрямів діяльності Нововолинської міської ради;
- розробити стратегію управління бюджетними ресурсами місцевої громади;
- визначити шляхи удосконалення місцевої бюджетної бази через призму управління локальним розвитком територіальної громади.

Об'єктом дослідження є механізм публічного управління локальним розвитком Нововолинської територіальної громади.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних основ та методичних положень щодо публічного управління локальним розвитком територіальної громади.

Методи дослідження. Теоретична та методична бази дослідження ґрунтувалася на наступних методах дослідження: діалектичний метод пізнання був використаний при опрацюванні та аналізі теоретичних та методичних підходів щодо оптимізації управління локальним розвитком територіальної громади, аналіз та синтез був застосований при вивченні значення і вагомості

бюджетних ресурсів в системі управління локальним розвитком територіальної громади. Семантичні методи дозволили дослідити етимологію наукових термінів. Методи економічного та статистичного аналізу дозволили дослідити рівень забезпеченості місцевих територіальних громад необхідними фінансовими ресурсами.

Інформаційна база дослідження: чинна нормативно-правова база, що регламентує діяльність органів місцевого самоврядування, Закони України, що регулюють діяльність органів місцевого самоврядування, матеріали монографій, періодичні та фахові статті, тези науково-практичних конференцій, статистичні матеріали Нововолинської міської ради, що присвячені проблематиці ефективного управління локальним розвитком на місцевому рівні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці пропозицій щодо удосконалення механізму публічного управління локальним розвитком територіальної громади.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що окремі пропозиції, думки та положення кваліфікаційної роботи можуть бути використані у поточній практиці органів управління Нововолинської міської ради, також у науково-дослідній сфері з метою вивчення зазначеного проблемного питання в умовах війни в Україні.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛОКАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ РЕФОРМ

1.1. Публічне управління локальним розвитком: сутність, інструменти та практики

Публічне управління локальним розвитком є обов'язком територіальних громад, виступає головним атрибутом демократичного суспільства та покликане вирішувати питання місцевого рівня згідно чинного законодавства. У цивільній сфері головним захисником самоорганізації населення є органи місцевого самоврядування. Система управління муніципальним розвитком є найбільш ефективним механізмом досягнення цілей населення, його волевиявлення та обмежена характером співіснування та взаємодії держави та громадянського суспільства в цілому. За допомогою системи управління локальним розвитком можна сподіватись на високу реалізацію потенціалу суспільства, його самореалізацію ініціативи мешканців громади, для створення демократичного суспільства [24].

Фундаментальні засади муніципального розвитку демократичного суспільства проявляються у волевиявленні громади, участі населення у спільних справах на місцевому рівні з можливістю виносити рішення. Такий перерозподіл повноважень влади на локальний рівень високою мірою демонструє суверенітет держави та її громадян.

Результативне управління муніципальним розвитком можливе за умови високої громадянської свідомості та готовності громадян нести відповідальність при вирішенні проблем територіального співтовариства.

Муніципальний розвиток виступає одним із найважливіших принципів організації і функціонування влади в суспільстві й державі. Організаційні

форми муніципального розвитку відрізняються індивідуальним характером, відтак для ефективності управління, вони повинні відповідати його етнічним культурним та історичним традиціям [26].

Доречно приділити увагу основним напрямкам у локальному управлінні для розвитку громадянського суспільства: розвиток колективних та індивідуальних принципів громадянства, що ґрунтуються на моральних та правових принципах, які є універсальними та фундаментальними для інститутів громадянського суспільства та верховенства права; це, зокрема, складають вічні цінності: законність, порядність, чесність і людяність.

Регіональні громади мають стати більш керованими, від пасивного одержувача допомоги до частини управлінської команди. Реформа місцевого самоврядування, враховуючи позитивний європейський та історичний досвід, передбачає об'єднання (консолідацію) територіальних громад в єдине ціле, що забезпечить їх спроможність самостійно вирішувати питання місцевого значення [28, с.113].

Важливими елементами муніципального розвитку виступають такі суб'єкти як представницькі органи муніципальної влади та місцеве населення, що самостійно формуватимуть свою спроможність.

Урядом України 1 розроблена та ратифікована Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (розпорядження КМУ №333-р від 1.04.2014) та ухвалено План заходів з її реалізації (розпорядження КМУ №591-р від 18.06.2014). Основним завданням Концепції є створення таких територіальних громад, які власним ресурсом спроможні вирішувати питання місцевого рівня [54].

Члени громади чітко розуміють, що економічний розвиток безпосередньо залежить від прагнення та зацікавлення громади у розвитку власної території.

Місцевому врядуванню делеговані повноваження для повного і всебічного виконання своїх функцій. На нього і покладена відповідальність за планування наповнення бюджету громади, за економічний розвиток, інвестиційну та фіскальну політику та розвиток підприємництва.

До основних принципів розвитку територіальних громад можна віднести наступні (рис. 1.1).

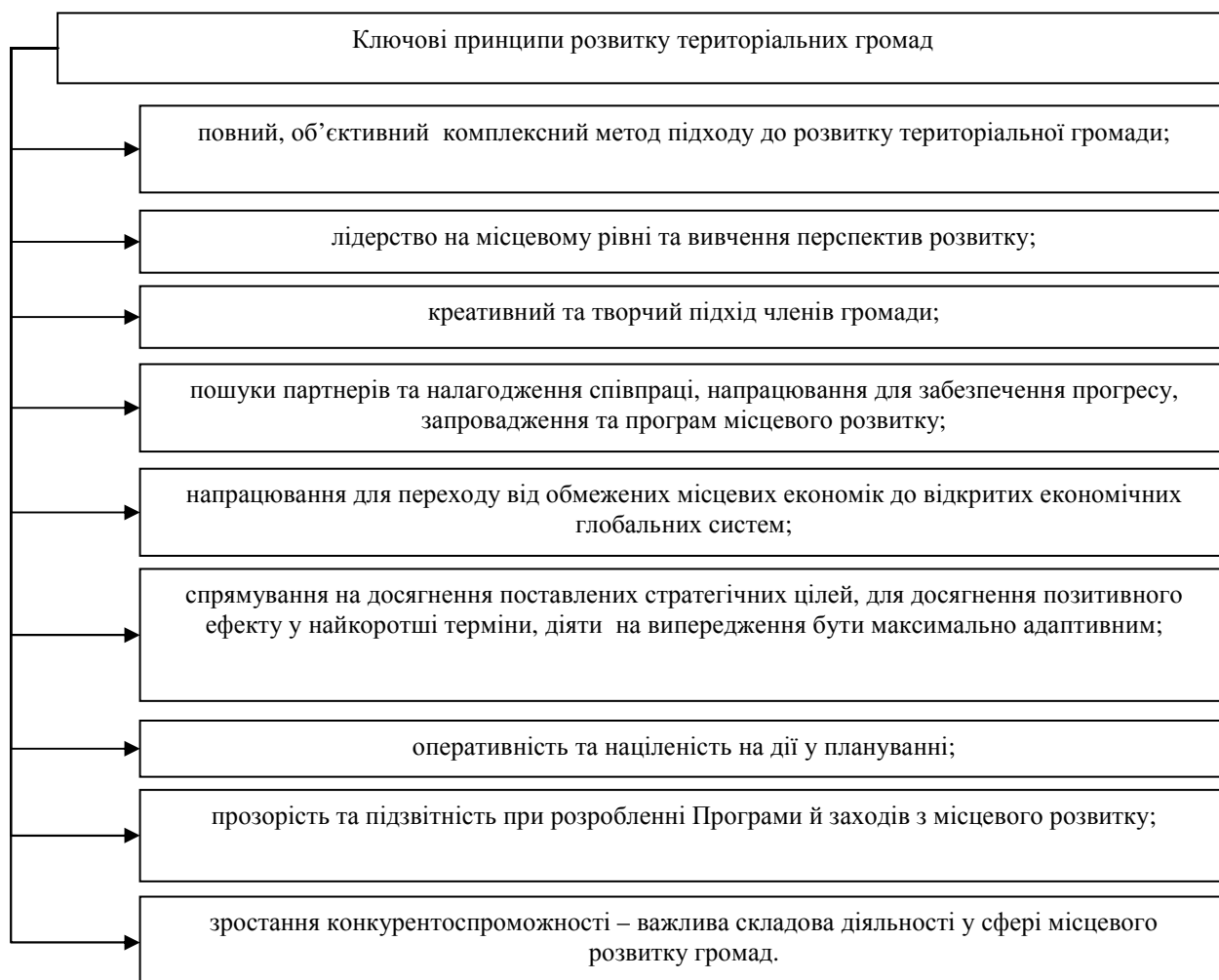

Рисунок 1.1. Ключові принципи розвитку територіальних громад

Складено автором на основі [6; 24; 28; 54]

Для підвищення рівня економічного добробуту важливим фактором є розвиток економіки. Представники місцевих громад визначають домінуючі фактори місцевих переваг залучаючи природні ресурси місцевості, територіальне розташування громади, інфраструктуру громади, тим самим створюючи економічну прибуткову систему.

Гарним інвестиційним проектом, для прикладу, є ідея встановлення на території Поромівської ОТГ Волинської області нової локації - найвищої гойдалки в Україні. Таких високих дерев'яних гойдалок в країні ще не було. Зі

слів голови місцевої громади цей об'єкт має шанс потрапити до Книги рекордів України. У найближчих планах громади створити біля цієї території відпочинкову зону. В умовах військового часу туристичний бізнес в Україні став менш прибутковим ніж у довоєнні роки, але громада пишається цим об'єктом та повідомляє про неабияку кількість бажаючих відвідати зазначену локацію та й у перспективі це буде приносити немалі поповнення місцевого бюджету. Це територіальна громада яка дуже ефективно використовує свій ресурс.

Відтак, управління локальним розвитком громади варто аналізувати у розрізі трьох основних блоків: політико-правового, соціально-економічного і соціокультурного (рис. 1.2), кожен з яких зумовлений різними чинниками.

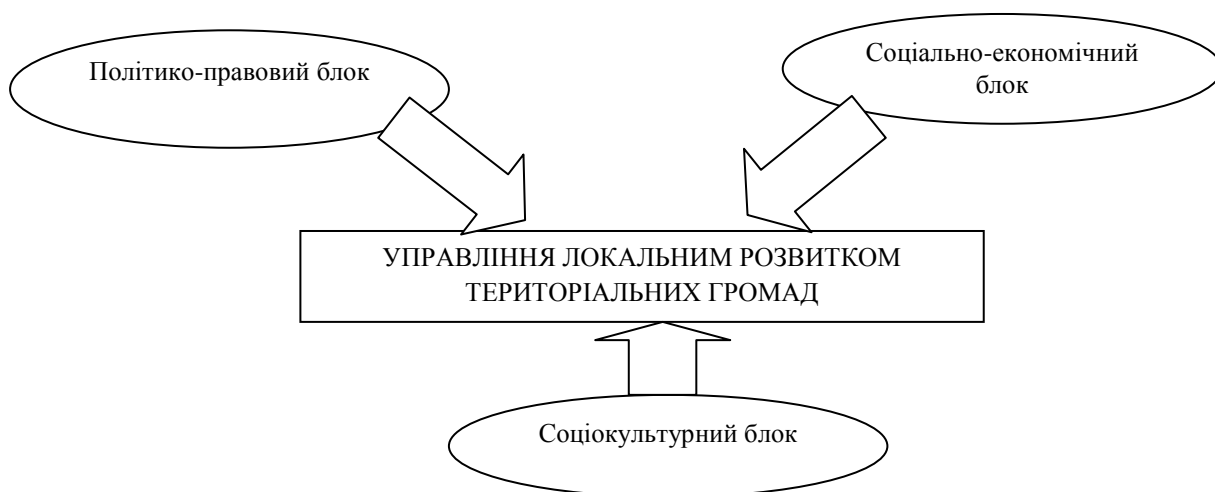

Рисунок 1.2. Блоки управління локальним розвитком територіальних громад

Складено автором на основі [24; 28; 61]

Детальне вивчення таких чинників дає можливість вибрати найефективніші підходи щодо розвитку конкретних громад в конкретних політичних умовах з властивими їм соціальними, економічними та культурними особливостями конкретного регіону, що формує основу для цілісного і комфортного існування конкретної спільноти. Наріжним каменем управління локальним розвитком при цьому, залишається необхідність

досягнення найвищого комунікативного рівня для громади, що визначає ступінь розвитку таких її характеристик, як соціально-політична та економічна активність, активність локальних комунікацій і чіткої соціальної взаємодії членів територіальної громади [57, с.93].

Основна стратегія регіонального розвитку – це комплексний підхід до взаємодії локальних комунікацій та членів громади [61, с.60].

Отже, держава повинна створити і умови для повноцінного та збалансованого розвитку всіх територій та в разі виникнення проблем у регіонах спрямувати зусилля на їх вирішення разом з регіонами шляхом надання громадам важелів впливу на регіональний розвиток, разом із чітко окресленою відповідальністю. На регіони покладена відповідальність за вирішення своїх проблем, що регламентується чітко визначеною політикою держави, якісною правовою базою й відповідним матеріально-технічним забезпеченням. Державність плекається з самоврядування, укріплюється та активно ним підтримується, а центральна влада, в свою чергу, активно нею підтримується, оскільки держава є гарантом безпеки локального управління. Прийнято вважати що самоврядна громада є попередником процесу державотворення.

1.2. Зростання ролі міських адміністрацій в управлінні локальним розвитком у контексті сучасних реформ

Впровадження нових концептуальних засад в управлінні місцевим самоврядуванням сприятиме наближенню країни до європейських стандартів регламентованих Європейською хартією місцевого самоврядування.

Місцеві органи самоврядування у період воєнного стану покликані забезпечувати діяльність спрямовану на дотримання Конституційного ладу, правового режиму на територіях підконтрольних Україні. Вони наділені повноваженнями для здійснення заходів щодо відведення загрози відсічі

збройної агресії та збереження територіальної цілісності країни. Органи місцевого самоврядування здійснюють управління із забезпечення законності прав свобод та законних інтересів громади, вирішують питання підпорядкованої їм комунальної власності, адміністративно-територіального устрою. В реаліях військового часу, коли на територіях віддалених від зони бойових дій, крім делегування основних повноважень на органи територіального управління додалось ще й навантаження в зв'язку з міграцією населення, забезпечення внутрішньо переміщених осіб житлом, харчуванням, роботою [62].

Варто зазначити що органи місцево самоврядування відіграють важливу роль в процесі управління охорони здоров'я, задоволення потреб громади в забезпечення надання якісних медичних послуг.

Яскравим прикладом ролі міських адміністрацій управлінні локальним розвитком та підтримання ініціативи територіальних громад в контексті сучасних реформ зокрема охорони здоров'я є приміром історія двох лікарень Володимирського району. Мова піде про Володимирське територіальне медичне об'єднання та комунальне некомерційне підприємство «Нововолинська центральна міська лікарня». Між Нововолинськом і Володимиром більше року тривала боротьба за надання кластерності одній із лікарень. Хоча і обидва заклади досягли неабиякого розвитку за останні роки, рішенням МОЗ статус присвоєно Володимирській ТМО, Нововолинська ж лікарня отримала статус загальної. Громада Нововолинська та мер зокрема, підтримуючи медичний колектив міста не погодились з таким рішенням у владних кабінетах, в короткі терміни провели багато напрацювань, звернулись до депутата Верховної Ради Ігоря Гузя, навіть, запросили на зустріч з колективом лікарні міністра охорони здоров'я Віктора Ляшка. Результатом цієї зустрічі стало отримання медичним закладом статусу кластерності для Нововолинської лікарні терміном на один рік. За дотримання певних умов статус за нею буде залишено. Здорова конкуренція місцевих громад обох міст сприяла наданню якісних медичних послуг у обох територіальних громадах. На

державному рівні вважають, що підтримка таких ініціатив громади неабияк покращить та оновить підходи до лікування та у кінцевому результаті від таких ініціатив виграє і держава та в першу чергу сама громада та її мешканці.

Децентралізація відіграла важливу позитивну роль у спротиві широкомасштабному вторгненню РФ. Без проведеної реформи децентралізації за словами Андрія Ключко, голови Комітету Верховної Ради з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, та регіонального розвитку, - наслідки російської агресії були б важчі. Значна міграція мешканців з окупованих територій, територій де ведуться активні бойові дії та територій які зазнають найбільших обстрілів не викликала соціальної напруги у громадах. Мешканці доброзичливо сприймали внутрішньо переміщених осіб, що яскраво продемонструвало у якій умовах гартується нове українське суспільство, що здатне долати такі виклики, при цьому демонструючи найкращі людські якості. Задля найшвидшої перемоги держава та громади мають продовжити співпрацю та визначити подальші кроки для відбудови країни та подолання повоєнних наслідків [18].

Важливим досягненням децентралізації в державі є й те, що зросло наповнення місцевих бюджетів, тому наразі громади мають достатньо можливостей для втілення своїх інноваційних проєктів, які здатні розвивати нашу країну в економічному на соціальному напрямку в умовах глобалізації та переходу її на умови ринкової економіки, а громаду зробити сильним, конкурентно-спроможним гравцем на економічному ринку.

Головною метою децентралізації в Україні насамперед є формування ефективного місцевого врядування та створення оптимальної системи організації, де кожен мешканець громади може впливати на якість надання послуг громади, може контролювати їх. Саме влада на місцях, отримавши достатньо прав та повноважень визначає пріоритетні напрямки розвитку громади, спрямовуючи їх на вирішення локальних питань та несе відповідальність за їх реалізацію. Успішною діяльністю місцевого економічного

розвитку є тоді, коли вона провадиться через залучення громади, органів влади, підприємців, організацій та населення регіону [28, с.113].

Військова агресія РФ чітко продемонструвала найсильніші сторони місцевого самоврядування, адже громади продемонстрували свою спроможність, гнучкість до воєнних викликів, свою дієздатність та ефективність. Звісно демонструвати свою результативність в умовах активних бойових дій, забезпечувати життєдіяльність громади під ракетними обстрілами або на межі вторгнення до регіону справа надскладна. Після припинення війни в Україні перед владою постане непросте завдання - які рішення треба виносити, щоб якнайшвидше відновити стабільність в державі, відбудувати країну, зупини процеси інфляцій. Продовження реформи децентралізації буде мабуть безпомилковим рішенням у цій критичній ситуації. Рівень збитків у кожній області різниться, якщо у прифронтових регіонах, або регіонах, що знаходяться в тимчасовій окупації більше руйнувань, то в тилкових – збільшилась кількість жителів, що спричинило значне навантаження на регіони та їх інфраструктуру. Тому саме місцеві органи народовладдя найбільше знають про потреби своїх громад. У повоєнні роки реалізація проектів із відбудови своїх міст, відновлення критичної інфраструктури ляже на плечі громад та буде повною мірою залежати від їх фінансової стійкості. Відбудова та модернізація країни має бути вписана в стратегію держави, але її впроваджувати без участі суспільства та місцевого врядування [15].

1.3. Світовий досвід реформування публічного управління локальним розвитком

Основним засобом модернізації управління локальним розвитком у США та більшості розвинених країн є сучасні високорозвинені інформаційні технології які спрямовані на підвищення якості муніципальних та публічних послуг, ефективності локального та державного управління, доступу до інформації щодо діяльності органів місцевої та державної влади. Приклад

європейських держав свідчить про те, що надання електронних послуг на регіональних рівнях спрощує процедуру отримання якісних послуг і вартість таких послуг коштує значно дешевше, ніж тих, за яким необхідне особисте звернення до реального офісу.

Влада у країнах Європи розподілена на центральні уряди, уряди штатів, регіональні уряди, вищі та нижчі рівні муніципальної влади. У практиці країн Євросоюзу застосовуються найчастіше три системи взаємодії суб'єктів муніципального управління: префект департаменту який представлено державним службовцем, відповідальним перед центральним урядом; на противагу йому створено місцеві ради з обмеженим рівнем впливу; англосаксонська дуальна - адміністрування за участі комітетів де корпоративність управління обмежено першочерговістю досягнення як політичного консенсусу так і й консенсусу в межах комітету; з розділеною ієрархією – вплив центрального уряду на провінційний рівень, навіть щодо призначення членів локальних органів управління, при цьому громади мають свої власні ради й автономію де діє колективна відповідальність [13].

Корисним для України можна вважати досвід запровадження на місцевому рівні канадських управлінських реформ, де перевагою є попереджувальні заходи, зниження затрат на адміністрування програм, підвищення рівня громадянської участі у регіональному управлінні та здійснення контролю за адміністративним процесом. Важливими особливостями регіонального управління в Канаді є значна чисельність моделей врядування, як наслідок право провінцій та територій самостійно визначати альтернативу системи врядування, задіюючи адміністративні та правові механізми, втілення принципів прозорості, відкритості, підконтрольності громаді, відповідальність адміністрації провінції, спрямованість на покращення якості послуг та максимального задоволення людських потреб, соціальної орієнтованості та спрямованості. Моделі місцевого врядування в Канаді різняться залежно від території або провінції. Досвід багатоваріантності структур місцевого адміністрування можуть бути

застосованими при впровадженні концепції реформ місцевого самоврядування в Україні [57, с. 93].

Цікавим для України є і практичний досвід Австрії, що має переважно гірську місцевість щодо концепції розвитку гірських районів України, розвитку інфраструктури цих регіонів, стимулювання і підтримка підприємництва. В Україні запроваджено дворівневу систему місцевого врядування. Тут відсутній територіальний принцип самоврядування та поділ на адміністративно-територіальні одиниці під час функціонування місцевого адміністрування. Кожна австрійська громада має свою територію, впроваджує власну діяльність, тобто купує землі, нерухомість, створює виробничі потужності інвестує та залучає інвестиції, має статус юридичної особи, На виборні посади кандидати обираються шляхом прямого таємного голосування. Право голосу тут мають особи, які досягли 16 річного віку. Пригадаємо статистику вікового складу учасників Революції гідності України - найактивнішими були особи 16-19 років, у яких вже сформоване чітке прагнення позитивних змін, прискорення змін в напрямку євроінтеграції, саме тому Україні доцільно запровадити такий позитивний досвід. Важливою формою демократії тут виступають референдуми, що проводяться з будь-яких питань, що стосуються життєдіяльності громади [64, с. 167].

В умовах глобалізації та євроінтеграції українське законодавство спираючись на досвід демократичних країн продовжити реформування системи місцевого управління, узгодження з європейськими стандартами, продовжити напрацювання нових законодавчих рішень для економічного процвітання країни та підвищення якості життя українців.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛОКАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ (НА МАТЕРІАЛАХ НОВОВОЛИНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)

2.1. Методичні засади аналізу ефективності публічного управління локальним розвитком міських рад

Зростання ролі міст у регіонах України вимагає концептуальних змін в управлінні їх стратегічним розвитком. Стратегія комплексного економічного розвитку міста повинна визначати завдання мету напрямки розвитку міста на довгострокову перспективу розвитку регіону. Основним завданням стратегії є визначення орієнтирів необхідних для схвалення стратегічних рішень процесів адміністрування цим процесом. Для забезпечення ефективної життєдіяльності міста, доречно визначивши сильні сторони та свою ідентичність збудувати чітку економічну стратегію розвитку, яка буде насамперед відповідати цінностям громади, адже управління містом це не тільки органи місцевого врядування та виконавчий комітет, це ще й громадські організації, бізнес, інші громадські структури [66, с.78]. Економічне зростання це насамперед розвиток міста, важливими критеріями якого є географічне розташування, інтеграція з регіональними кластерами, людські ресурси та задоволення потреб мешканців. Перед міською адміністрацією постає завдання – досягнути економічного зростання, покращити соціальні умови, але при цьому не нашкодити екології.

Головним викликом управлінців є зробити управління містом ефективним, що потребує найвищих професійних та комунікаційних якостей керівників громади та підпорядкованих їм службовців. Перспектива майбутнього українських міст-це місто в якому швидко, якісно і комфортно можна вирішити всі проблеми, витрачаючи мінімум зусиль на бюрократичні труднощі.

Ініціативи української влади направлення на розвиток цифрової держави є неабияким проривом у сфері комунікацій та послуг. Робота сучасних урядових

сайтів з отримання електронних послуг є гарним цьому прикладом. На цифрових платформах постійно збільшується кількість послуг, скорочується термін їх надання, відпадає необхідність подачі безлічі паперових документів, зникає необхідність у спілкування з посадовцями, тобто повністю зникає корупційна складова. У сучасному місці досить потужно розвивається надання цифрових послуг. Створення відповідних центрів з надання електронних послуг є головною складовою електронного врядування. Кожна особа повинна мати доступ до якісних послуг. Відчутно ця складова постала у період активної фази війни. До вже наявних запитів громади додалися нові, пов'язані з збільшенням кількості вимушених переселенців із зони бойових дій, тимчасово окупованих територій, та територій, що піддаються постійним обстрілам [51, с.267].

Але Україна не пасе задніх у сфері надання ІТ-послуг, і більшість мешканців отримують запитувану інформацію на місцях, що є зручним як для влади так і для самих городян.

Місцева влада повинна активно сприяти розширенню інтересів бізнесу, адже грошові надходження до бюджету від прибуткових підприємницьких структур є значним фактором регіонального розвитку. Приватний бізнес це насамперед робочі місця, конкурентне середовище для отримання якісних товарів, робіт, послуг. Розвиток бізнесу позитивно впливає на розвиток громади і є одним із першочергових завдань регіональної політики, та вагомим чинником економічного зростання. З надходжень до місцевих бюджетів єдиного податку від діяльності фізичних-осіб підприємців влада міста у майбутньому може реінвестувати ці кошти у створення зручної інфраструктури для бізнесу, а отже у кінцевому результаті це задоволення потреб мешканців громади [38].

Роль місцевої влади націлена на розробку та покращення інвестиційної політики у місті. Органи місцевого врядування виступають основним промоутером для процесів залучення та привабливості інвестиційних потоків [29, с.13].

Напрацювання щодо досягнення позитивного балансу між економічним зростанням та соціальним аспектом не повинні і оминути питання екологічної безпеки міста, ощадного використання природних ресурсів, захисту довкілля.

Існує велика кількість показників оцінювання ефективності місцевого врядування, які доцільно застосовувати, як базові показники сучасної системи, а саме: кількість населення, питома вага працездатного населення у загальному показнику, розмір громади та географічне положення, наявні природні ресурси, бюджетні ресурси, структура доходів та видатків тощо.

Проведення об'єктивної оцінки діяльності територіальних громад дає можливість постійно контролювати їх напрацювання, а ресурс громади скеровувати у правильному економічному та соціальному напрямку [1]. Громада має моніторити діяльність своїх голів та місцевих обранців, які у свою чергу мають повною мірою нести відповідальність перед місцевою громадою за виконання свої повноважень. Критерії оцінки влади демонструють результати діяльності місцевої влади її результативність. Вплинути на ефективність адміністрації громада може шляхом виборів, де визначає кого з обранців підтримувати, хто продемонстрував лідерські якості та готовність працювати на розвиток громади. Для результативності оцінки місцевого врядування доцільно застосовувати якісні, кількісні, комбіновані, прямі та непрямі, між секторні індикатори. Крім того аналіз має охоплювати певний проміжок часу.

Моніторинг є обов'язковим елементом стратегічного планування, оскільки його результати впливають на визначення стратегії майбутнього громади. Непроста ситуація склалась у системі оцінки окремих бюджетних програм та проектів. Бюджетні програми та державні цільові програми досить часто не взаємоузгоджені між собою. В бюджетних програмах чітко визначена система моніторингу критеріїв показників, а у державних цільових програмах конкретно визначені цілі, але доречно щоб це було узгоджене між собою [9].

Прикладом кількісного методу оцінки місцевого управління є рейтинговий метод. Це формування звітності, виконання планів наявність або відсутність скарг, самооцінка службовців.

До якісних методів відносять-пряме спостереження, приховане внутрішнє спостереження іспити та тестування.

Для більш об'єктивної повної та всебічної оцінки місцевого адміністрування варто застосовувати комбіновані методи такі як метод «таємного покупця» та метод «завдань»

Важливим компонентом моніторингу є як внутрішнє так і зовнішнє оцінювання. Також про результативність діяльності громади може свідчити опитування мешканців громади шляхом прямого опитування або анонімного анкетування. Але на думку фахівців об'єктивним все ж є зовнішнє оцінювання із застосуванням статистичних даних яке не залежить від внутрішніх речей.

Оцінка ефективності роботи міської влади є інструментом досягнення цілей, показує спроможність влади та чи в повному обсязі очільники громади виконують свої повноваження. Це також допомагає встановити який вплив результативність роботи міської влади має на якість послуг наданим громадянам, на покращення добробуту громади [17, с. 63].

Крім того важливо, у системах надання послуг та моніторингів важливо, щоб всі персональні данні представлені особами були надійно захищенні за будь яких обставин. Це сприяє росту довіри громадян, що поширені ними дані надійно захищені та слугують виключно для отримання ними якісних послуг.

2.2. Аналіз основних напрямів діяльності Нововолинської міської ради

Місто Нововолинськ відповідно адміністративно-територіального устрою України належить до Волинської області. Розташоване місто на південному заході області біля витоку річки Студянки – правої притоки Західного Бугу.

25 жовтня 2020 року була створена Нововолинська міська територіальна громада. До її складу увійшли: місто Нововолинськ – адміністративний центр, селище Благодатне, села Грибовиця, Гряди, Низкиничі, Тишковичі, Хренів та Кропивщина (Додаток А).

Розбудовувалось шахтарське поселення у 50 роки ХХ століття радянською владою як багатонаціональне соціалістичне містечко, його заснуванню передувало освоєння Львівсько-Волинського вугільного басейну та початок розробки покладів кам'яного вугілля. Місто на Заході України має вигідне транспортно – географічне положення, адже через нього проходять автомагістралі у напрямках Львів-Луцьк-Київ, Львів-Ковель, Львів-Грубешів (Польща), Ковель-Жовква. Прикордонне розташування Нововолинська має значний потенціал розвитку економічних та культурних зв'язків з Республікою Польща, адже місто знаходиться близько 5 км від державного кордону з Польщею, за 30 км від переходу Устилуг та 30 км від Утринева та за 100 км переходу Ягодин та входить до транскордонного переходу «Єврорегіни-Буг» через які здійснюються зовнішньо-економічні зв'язки регіонів України з Європейськими країнами. Площа громади складає 75,3 км, чисельність населення громади 57,9 тис. осіб., у місті мешкає 54,5 тис осіб [47].

Основним нормативно-правовим актом місцевого самоврядування є Статут територіальної громади Нововолинська. Статтею 10 Статуту визначено: «Змістом життєдіяльності територіальної громади є забезпечення гарантованих законом прав та свобод людини у повному обсязі».

Відтак, основним завданням місцевого самоврядування є:

- сприяння реалізації конституційних прав мешканців громади;
- посилення засад конституційного ладу в Україні;
- забезпечення умов для розвитку місцевої демократії та життєво важливих потреб та законних інтересів людини.

Згідно цих завдань встановлюються і функції місцевого самоврядування, під якими розуміють основні напрямки діяльності органів місцевого врядування.

До першочергових завдань варто віднести:

- охорона прав та свобод людини та громадянина;
- забезпечення належного правопорядку в місті, законності, безпеки в тому числі силами самоврядних правоохоронних структур;
- збереження культурного середовища громади;
- забезпечення соціально-економічного розвитку території громади;
- підтримка традиційних та модерних явищ і процесів, що формують культурно-мистецьке обличчя Нововолинська;
- охорона навколишнього природного середовища, покращення екологічної ситуації в місті;
- володіння та управління комунальною власністю;
- залучення населення до участі у вирішенні питань загальнодержавного та місцевого захисту;
- турбота та соціальний захист населення, надання соціальних послуг, пільг та субсидій піклування про осіб, що потребують соціального захисту.

Управління економічної політики місцевої адміністрації постійно працює над впровадженням стратегічних цілей Нововолинської громади. шляхом підвищення конкурентоспроможності регіональної політики, напрацювання та розвиток інноваційної економіки, збереження та розвиток людського капіталу, проектних ідей розвитку транскордонного співробітництва, ощадного та раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

Розроблений план розвитку Нововолинська визначає курс міста у напрямку економічного розвитку міста, покращення інфраструктури громади, соціального захисту населення, запровадження систем енергоефективності, цивільної та громадської безпеки, надання адміністративних послуг, захист земельних та водних ресурсів, підтримка місцевого підприємництва, запровадження інноваційні проектів у сфері освіти, культури, медицини.

Стратегію міста доцільно вважати живою та динамічною, адаптованою під запити громади.

До залучення процесів формування та планування майбутнього громади долучалися фокус-групи з представників різних цільових аудиторій. Провівши ґрунтовний аналіз на підставі інтерв'ювання мешканців, соціологічні опитування, громадські обговорення вдалося виділити коло першочергових проблем міста, зокрема: встановлення камер відеофіксації, створення органів муніципальної варти, сортування сміття, придбання нової багатофункціональної техніки, що буде задіяна у благоустрої міста, залучення інвестицій, розвиток бізнесу, сучасні відремонтовані дороги, укладання велодоріжок, сучасне облаштування пішохідних переходів, у тому числі для осіб з порушенням зору, будівництво нового житлового фонду, оновлення парку, реконструкція міського озера, нові ТРЦ, будівництво аквапарку [47].

Ще одним напрямком регіональної стратегії є бренд-бук міста, метою якого зробити місто впізнаваним, привабливим для інвесторів та туристів .

Ключова роль у життєзабезпеченні громади належить інфраструктурі міста, адже вона відіграє вирішальну роль у якості життя мешканців, адже населення громади дуже чутливе до неї, відтак, будь-які негативні зміни порушують стабільність функціонування всього регіону та негативно вплинуть на задоволення потреб громади.

Географічне розташування міста сприяє вигідному об'єднанню прикордонних територій Заходу України та Східної Польщі. Близькість до польського кордону важливий економічний чинник для громади міста, завдяки чому економіка міста інтенсивно розвивається. Блокада польського кордону вже принесла перші негативні результати. На сьогодні вже 5-6 підприємств міста готові призупинити свої виробничі потужності, а деякі з них є основними платниками до бюджету міста. Голова Нововолинської громади звернувся до польського уряду посприяти зниженню напруги на кордоні, докласти максимум зусиль та зняти блокування пунктів пропуску.

Гарною новиною для громади є облаштування ще одного пункту пропуску з Польщею – Млинище-Сліпче. Ведуться перемовини з польською стороною з цього приводу. Новий пункт пропуску дозволить скоротити відстань поїздки між містами Грубешов-Нововолинськ у 2,5 рази. Інвестиційна привабливість міста з відкриттям додаткового залізничного та автомобільного пункту пропуску помітно зросте. Підприємці та інвестори, які виявлять бажання зайти на територію громади матимуть змогу прокладати нові логістичні шляхи. Важливою перевагою цього проекту є створення нових робочих місць, часткова економічна модернізація міста, що дасть поштовх для розвитку регіону в цілому.

Податки – важлива складова надходжень до місцевого бюджету. Урядом планується внести зміни до законодавства щодо податку від силових структур, а саме з він має бути вилучений з місцевих бюджетів. Мер Нововолинська провів моніторинг усіх суб'єктів зовнішньо-економічної діяльності міста і зауважив: «У наступному році нам буде складно. З бюджету вилучать в цьому році 4,2 мільйона гривень військового ПДФО, а в наступному ми недоотримаємо під 80 мільйонів. Головне аби без обстрілів та блокад на кордоні» [47]. Було підготоване звернення до Верховної Ради щодо прийняття ефективного механізму, щоб з місцевого бюджету була можливість купувати все необхідне для наших захисників, без обмежень та перешкод.

Війна вносить свої корективи у життя як країни в цілому, так і в життя кожного міста. Сьогодні, коли першочерговим завданням держави та кожного свідомого українця є підтримка ЗСУ, бо без підтримки військових у нас просто немає майбутнього, буває важко донести до громади думку про те, що і під час війни місто треба розвивати: місто та його інфраструктуру, проводити соціальні заходи для інвалідів, ВПО та інших незахищених категорій громадян тощо.

Депутатами міської ради регулярно проводяться огляди закладів культури і бібліотек, адже вони відіграють провідну роль у розвитку духовного потенціалу та формування світогляду громади. Фінансове, матеріально-

технічне забезпечення цих установ впливає на їх повноцінне функціонування. В епоху розвитку цифрових технологій бібліотеки перестали виконувати свого першочергового завдання, мусимо визнати громада мало цікавиться друкованими виданнями, така ситуація притаманна не тільки Україні, цивілізований світ віддає перевагу Інтернету. З приходом до керівництва міської ради депутатів восьмого скликання та нового мера ситуація кардинально зрушила з місця, багато питань якісного культурного дозвілля жителів громади вдалося вирішити. На Хабі цифрової освіти при Центральній міській бібліотеці Нововолинська на постійній основі відбуваються навчання цифрової грамотності. Навчання проводяться для різних вікових категорій. Активними відвідувачами цих навчань є люди елегантного віку. Крім того у міській бібліотеці слухачами Університету вільного часу організовано плетіння маскувальних сіток для потреб наших захисників.

У рамках вивчення платформи «Економічний профайл громади», яка надає доступ користувачу до єдиної системи даних та аналітики про реальну економічну ситуацію громади на основі державних реєстрів та інших джерел, які можуть містити інформацію про показники фінансово-господарської діяльності, приватне та комунальне майно, призначення земель, та її орендарів та власників, про учасників тендерів, платників та боржників, про бюджет громади тощо. Важливим елементом платформи є можливість систематизувати, провести аналіз даних для розробки подальшої стратегії. Питання доцільності впровадження «Економічного профайлу громади» вивчається, аналізується після детального ознайомлення з ним в тестовому режимі [47].

Враховуючи, що місто виросло на покладах кам'яного вугілля, записи якого вичерпуються, важливим завданням покладеним на адміністрацію міста для поліпшення економічної ситуації є створення робочих місця для працевлаштування вивільнених шахтарів, Ще у далекому 1999 році Нововолинською міською радою ініційовано створення території на якій передбачався спеціальний режим інвестиційної діяльності-території пріоритетного розвитку .

Комітетом з питань енергетики та житлово-комунальних послуг при підтримці програми USAID в рамках концепції трансформування вугільних регіонів презентовані нові можливості для локального бізнесу. Під час робочої поїздки до Нововолинська представниками Комітету, місцевої влади та бізнесу, обговорювалися нові можливості для шахтарських міст, в тому числі поширення «зелених технологій». Для місцевого підприємництва розвиток державної політики трансформації вугільних регіонів створює можливості використання інфраструктури вугільних підприємств, стимул для розвитку нових бізнес-проектів, що стане точками росту вітчизняної економіки.

Питання трансформації вугільного містечка та створення нових виробничих потужностей постало дуже гостро у місті. Увільненні після закриття вугільних шахт працівники потребують перекваліфікації, створення нових робочих місць. З притоком внутрішньо переселених осіб у місто питання зайнятості населення стало ще актуальніше, хоча на вугільних підприємствах бракує робочої сили. Сьогодні у громаді дві діючі шахти. Багато вугільників добровільно вступили до ЗСУ та виборюють наше майбутнє. Ці мужні чоловіки змінили шахтарські каски на зброю, адже для них звичною справою було щодня ризикувати своїм життям. Гостру потребу у підземних фахівцях адміністрація міста вирішила покрити за рахунок осіб позбавлених волі. Це викликало обурення громади та занепокоєння містян з приводу безпеки міста. Але шахти повинні працювати, оскільки це енергобезпека країни. Впровадження державної політики трансформації вугільного регіону направлено на розвиток зелених технологій, що зможуть заміщати вугілля у виробництві електричної енергії. Слідуючи прикладу європейських держав енергетика України стає на курс «зеленої» генерації, переходить на відновлювані джерела енергії. Для локального бізнесу це нові перспективні можливості розвитку. Міська влада активно включилась у програму реалізації проектів зелених технологій. Нововолинська лікарня внесено до списку проектів МОЗ для встановлення СЕС, село Поромів розробляє проект СЕС для амбулаторії, у селі Литовеж на даху ЦНАПу буде встановлено сонячну

електростанцію. За ініціативи Нововолинської громади створено Асоціацію вугільних громад Волині, до якої увійшло 16 територіальних громад основним напрямком діяльності було вуглевидобування. Вивчення спільних проблем це ще одна нагода для пошуку альтернативних шляхів розвитку для ефективної співпраці для трансформації вугільних регіонів [47].

Влада України активно сприяє розбудові індустріальних парків, що дає можливість будувати нові підприємства, створювати більше нових робочих місць, а отже наповненню місцевого бюджету. Результатом співпраці бізнесу та муніципалітету став індустріальний парк «NOVO». Тут мають запрацювати підприємства у сфері переробки сільськогосподарської продукції.

В рамках створення майбутнього індустріального парку у селі Литовеж на території шахти № 9 вивчається проект будівництва комбікормового заводу.

Нововолинськ відкритий для міжнародного співробітництва. Влітку у рамках міжнародної співпраці німецьке місто Ноймюнстер прийняло нововолинських ліцеїстів у дитячих таборах відпочинку, зараз допомагають у придбанні генераторів. Гарним результатом співпраці Нововолинська та Ноймюнстера є виграні 136 тисяч євро гранту від німецького уряду. За ці кошти місту дістався великий екскаватор навантажувач і три палети різних інструментів для комунальників, а ще бус, який отримав обласний науковий ліцей, щоб довозити учнів на турніри, олімпіади. Війна укріпила дружні зв'язки з європейськими партнерами. Ще одне німецьке місто Крайльсгайм подарувало 2 пожежних авто, що слугуватимуть потребам Теплокомуненерго та карету швидкої допомоги що буде направлена на потреби наших військових. У листопаді у місті Лейпціг відбулася конференція муніципальних партнерств.

У Любліні партнері Нововолинська з господарської та науково-технічної співпраці відбувся форум «Стратегічне співробітництво України й Польщі. Інвестиційні перспективи українських громад. Можливості для польського бізнесу». Нововолинську громаду представляв міський голова. Він презентував переваги Нововолинська, для інвесторів з Польщі, оскільки тут діють пільги для бізнесу на території пріоритетного розвитку, повідомив про

функціонування індустріального парку «NOVO». Участь у таких заходах допомагають зміцнювати співпрацю країн-сусідів, налагоджувати партнерські зв'язки, шукати нові знайомства для співробітництва.

За фінансової підтримки Уряду Швеції, що представлений Шведським агентством з питань міжнародної співпраці та розвитку, у Луцьку працювали проектні команди з усієї Волині над розробкою ініціатив розвитку програми «Посилене партнерство для сталого відновлення». Представники Нововолинської громади розробляли ідеї для перетворення їх у повноцінні проекти, зокрема створення бізнес – осередків у Нововолинську.

Плідною є співпраця з французькими партнерами. Іноземні партнери активно підтримують громаду, допомагають із придбанням і доставкою сучасного медичного обладнання, меблів, техніки у місця проживання ВПО.

Незважаючи на війну Нововолинськ нерідко відвідують іноземні партнери. Місто демонструє гостям як воно виживає в умовах війни, свої виробничі потужності такі як завод «Промлит», «ВМФ», «Волинська фабрика гофротари», «Хан-Електробау», «Кроноспан», «Роса».

Маючи свої позитивні здобутки Нововолинська громада охоче ділиться своїм досвідом з іншими регіонами України. Нещодавно представники громад Закарпатської та Львівської областей вивчали комплексний підхід та найкращі практики, які можна застосовувати у співпраці з бізнесом, реалізації соціальних проектів, допомогу у отриманні грантів. У перспективі інтеграція у регіональну економіку – відкриття підприємства по виготовленню інвалідних візків.

З початком військової агресії росії Нововолинська громада надає прихисток тисячам переселенців, створює привабливі умови для переміщеного бізнесу. Інтеграція переселених осіб, розвиток бізнесу та його успішна релокація – це тільки невелика частина першочергових завдань, які поставила перед собою територіальна громада у плануванні економічного розвитку

Варто зауважити, що громада успішно підтримує влиття релокованого бізнесу на свою територію. Прикладом успішної інтеграції в місто є підприємство «Greeg company» з Маріуполя, основним видом діяльності якого є

переробка пластику. Крім створення робочих місць та надходженню податків до місцевого бюджету, компанія розвиває у громаді культуру поводження з твердими відходами.

Прикладом залучення грантових коштів у бізнес є фермерське господарство «Дари Волині».

Запуск нового проекту «Вдосконалення управління комунальними активами» має за мету поліпшити ефективність використання комунальних активів для покращення життя мешканців, розвитку громади, та збільшити надходження до міського бюджету. Проект включає такі аспекти: впровадження сучасних ІТ-технологій, навчання персоналу, інвентаризація та виставлення активів на аукціони та розробку дорожньої карти інвентаризації. Проект впроваджується товариством «Прозоро. Продажі» та отримує підтримку програми «U-LEAD with Europe» [47].

Для отримання знань та практичних навичок з енергоменеджменту у рамках проекту «Зовнішній енергетичний менеджмент для українських громад» у Нововолинську у вересні 2023 року проведено семінар-тренінг. Учасників ознайомили з особливостями роботи системи АІС «Енергоплан» та алгоритмом внесення показників енергоспоживання. Керівники установ та підприємств поділились проблемами та озвучили ідеї щодо ощадного використання енергоресурсів.

Нововолинськ включено у найбільший інвестиційний проект у галузі водопостачання водовідведення та пілотного проекту з поводження з твердими відходами. Проект впроваджується на 12 підприємствах учасниках 11 міст України. Фінансування Проекту передбачається у сумі 300,0 млн. дол. У жовтні 2023 р. відбувся запуск проекту «Вдосконалення управління комунальними активами для відновлення громад», що позитивно вплинуло на управління комунальним майном. Ключове завдання проекту підвищення ефективності використання комунальних активів для розвитку громад.

У рамках відновлення статусу зони пріоритетного розвитку міська рада розробила бізнес-тур, склала список із 80 привабливих для бізнесу приміщень,

ділянок. Станом на надійшло близько 35 запитів від підприємств, які розглядають можливість релокації бізнесу в Нововолинськ.

Розвиток малого та середнього бізнесу є вагомим елементом сталого економічного розвитку. Рішенням Нововолинської міської ради 17.02.2022 р. затверджено програму сприяння розвитку малого і середнього підприємництва у Нововолинській міській громаді до 2024 року.

З метою втілення економічного розвитку міста розроблено План місцевого економічного розвитку Нововолинська та визначення її завдання.

UNDP та міністерство відновлення оголосили громади-переможці відкритого конкурсу оцінки потреб та планування відновлення на місцевому рівні, За результатами конкурсу було відібрано 10 громад-переможців у тому числі громада Нововолинська із серед понад 100 учасників.

У рамках реалізації проекту «Житло для внутрішньо переміщених осіб» Нововолинськ отримає грант у розмірі 7 мільйонів євро від інвестиційного комітету НЕФКО. Ці кошти від ЄС вливаються в економіку Нововолинська. У місті виросте багатоквартирний будинок для сімей, яких війна залишила без житла, але крім того це благоустрій міста, наповнення бюджету, розвиток інфраструктури міста [47].

Щоб чіткіше виділити особливості формування бюджетних ресурсів у місцевому самоврядуванні та з'ясувати способи покращення фінансового забезпечення місцевого самоврядування в умовах перебудови системи оподаткування доходів фізичних осіб, ми провели аналіз бюджету міста Нововолинська за 2022-2024 рр.

Запорукою вдалого розвитку Нововолинської територіальної громади є збалансований міський бюджет (рис. 2.1).

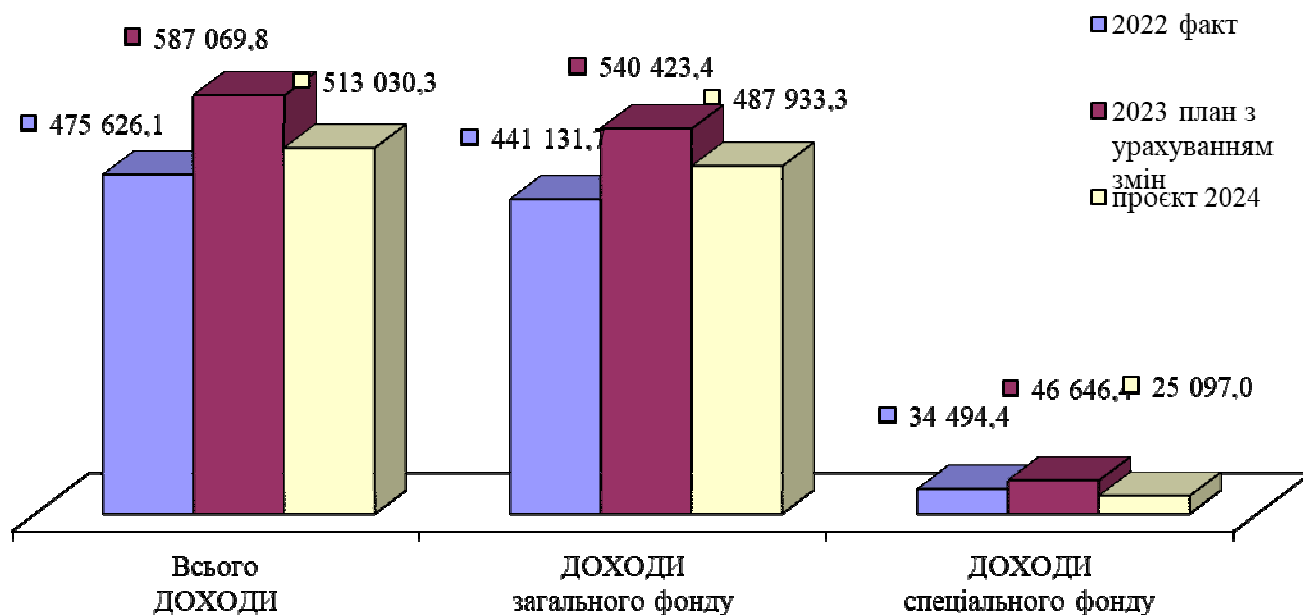

Рисунок 2.1. Надходження до бюджету Нововолинської міської територіальної громади за 2022–2024 роки

Складено автором за даними [47]

По загальному фонду (без врахування офіційний трансфертів) по доходах характеризується виконання міського бюджету. Всього за 2023 рік надійшло 540423,4 тис. грн, що у порівнянні з 2022 року на 9929,7 тис. грн більше, що свідчить про збільшення наповненості бюджету. Порівняно з відповідним періодом минулого року доходи збільшилися на 32,1% або на 92 842,4 тис. грн. Проте, згідно проєкту бюджету на 2024 рік, наповненість знизиться на 52490,1 тис. грн. Аналогічна ситуація спостерігається із надходженнями до спеціального фонду.

Надходження до загального фонду міського бюджету включають в себе: доходи від власної діяльності, базові дотації, освітню субвенцію та субвенцію з міського бюджету на реалізацію виокремлених видатків у галузі освіти шляхом перерозподілу коштів освітньої субвенції. До власних надходжень належать:

- доходи від плати за послуги, які надаю бюджетні установи відповідно до діючого законодавства, в тому числі: плата за послуги відповідно до основної діяльності; плата за оренду майна бюджетних установ; доходи від реалізації майна;

- інші надходження до бюджетних установ від підприємств, організацій, фізичних осіб для реалізації цільових завдань.

Як бачимо з рисунку 2.2, власні доходи у 2023 році у порівнянні минулим роком виросли на 83858,0 тис. грн, або ж на 128,9%. Базова дотація також зросла на 17698,4 тис. грн, що у відсотковому співвідношенні становить 139,7%. Проте знизилась освітня субвенція на 4838,6 тис. грн, що складає лише 95%. Дана ситуація виникла у зв'язку з тим, що розподіл освітньої субвенції на поточний рік був здійснений без урахування додаткових годин навчального плану на окремі предмети, факультативні курси, індивідуальні заняття тощо та із застосуванням понижувального коефіцієнта 0,89. Доцільно також зауважити, що згідно проєкту на 2024 рік, розмір освітньої субвенції збільшиться на 15577,8 тис. грн, що у відсотковому співвідношенні становить 116,2%. Зазначене реалізоване у зв'язку зі збільшенням тарифної сітки станом на 1 січня 2024 року та плановим зростанням тарифної сітки 1 липня 2024 року.

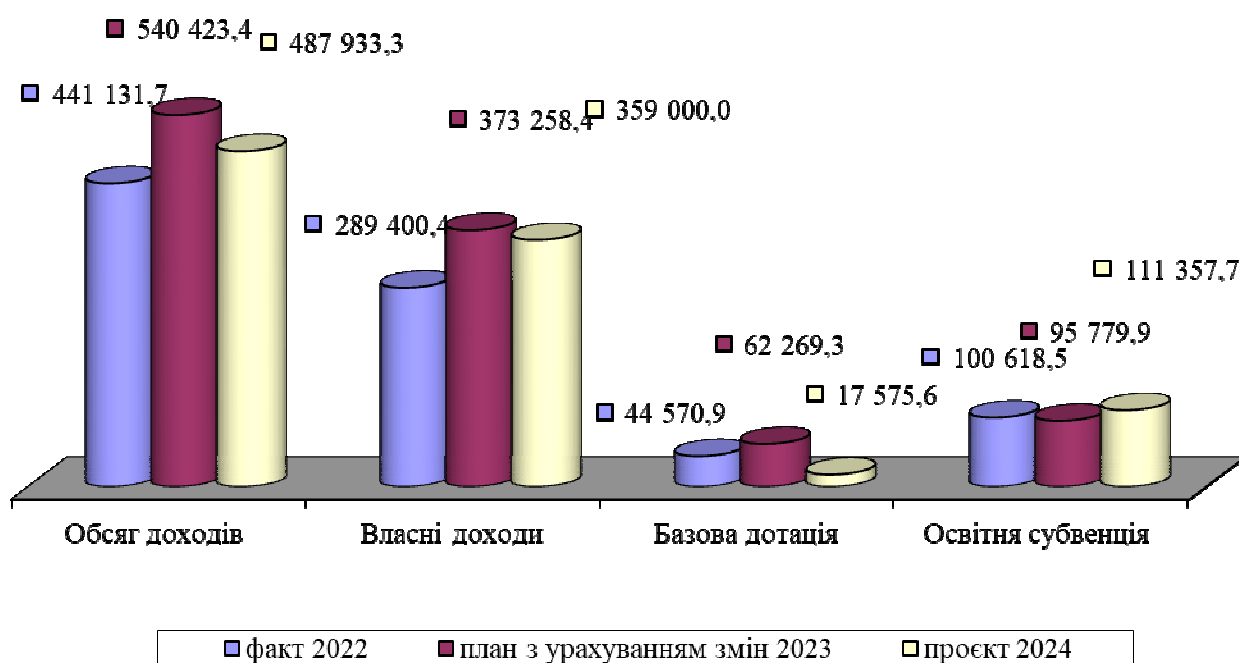

Рисунок 2.2. Динаміка надходжень загального фонду бюджету за 2022–2024 рр. (тис. грн)

Складено автором за даними [47]

Також нами визначено, що найбільшу суму по загальному фонду бюджету міста за 2024 рік було отримано з наступних джерел надходжень по: податку на доходи фізичних осіб – 62,2%; єдиного податку – 15,8%; земельного податку – 7,7%; акцизного податку – 7,6%; податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки – 4,1%; плата за надання адміністративних послуг – 1,7% (рис. 2.3).

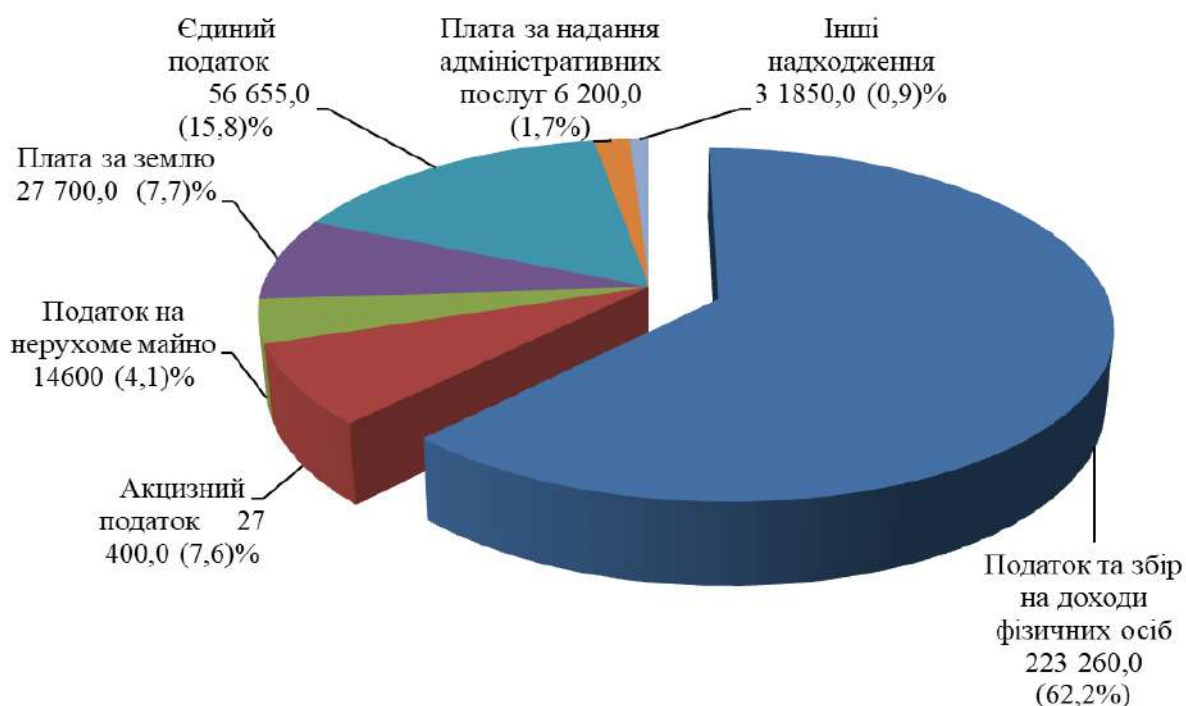

Рисунок 2.3. Структура доходів загального фонду бюджету Нововолинської міської територіальної громади на 2024 рік

Складено автором за даними [47]

Найбільшу питому вагу у доходах бюджету міста склав податок на доходи фізичних осіб – 62,2%. У 2023 році його надійшло 249807,0 тис. грн, що у порівнянні з минулим роком більше на 30,8%, або ж в грошовому еквіваленті становить 58851,6 тис. грн. Більші надходження виникли у зв'язку із відкриттям нових підприємств, створенні нових робочих місць для переселенців, які виїхали з територій, де ведуться військові дії. У порівнянні з 2024 роком, планується зниження надходжень від податку на доходи фізичних осіб на 10,6% у зв'язку із перерахунком їх до спеціального фонду бюджету

держави з метою збільшення коштів країни на реалізацію потреб сфери оборони (рис. 2.4).

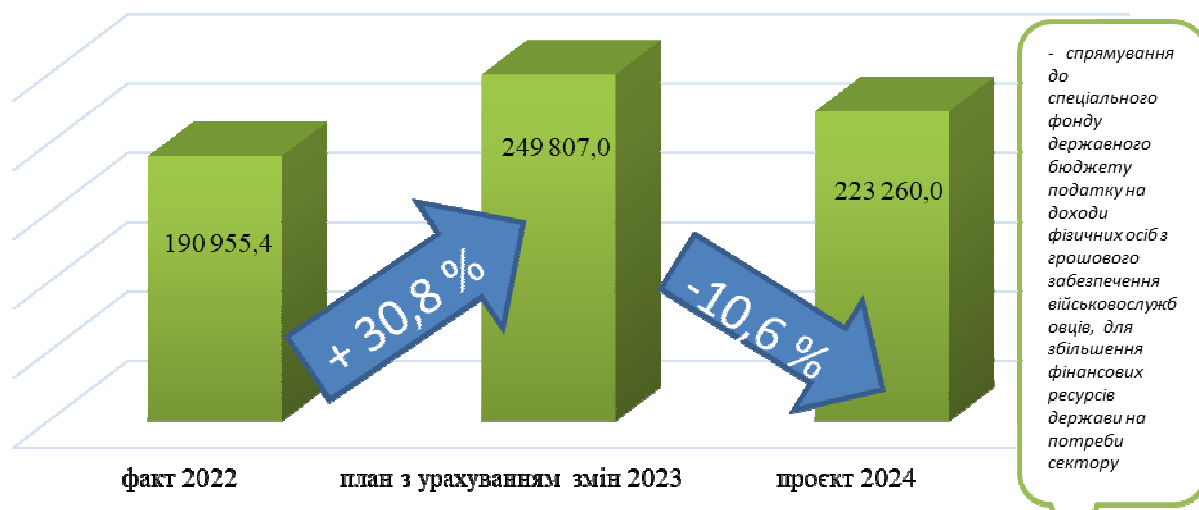

Рисунок 2.4. Надходження податку та збору на доходи фізичних осіб за 2022–2024 рр. (тис. грн.)

Складено автором за даними [47]

Без офіційних трансфертів до спеціального фонду протягом 2023 року надійшло 25097,0 тис. грн, що більше за минулий рік на 5876,0 тис. грн та становить 130,5%. Найвищі суми по спеціальному фонду бюджету місто отримало: від особистих надходжень бюджетних установ, зокрема – грантові кошти 9847,0 тис. грн, від надходжень в бюджет розвитку – 15000,0 тис. грн, зокрема це кошти на відчуження майна – 5000,0 тис. грн та кошти від продажу землі – 10000,0 тис. грн та отримано коштів у цільовий фонд Нововолинської територіальної громади – 594,5 тис. грн (рис. 2.5).

Податок на нерухоме майно, відмінний від земельної ділянки, у 2024 році становить 14600,0 тис. грн, що більше від 2023 року на 593,0 тис. грн та пов'язано з відсутністю пільг, які надавала Нововолинська міська рада. Перевиконання планового показника складає 2,2%.

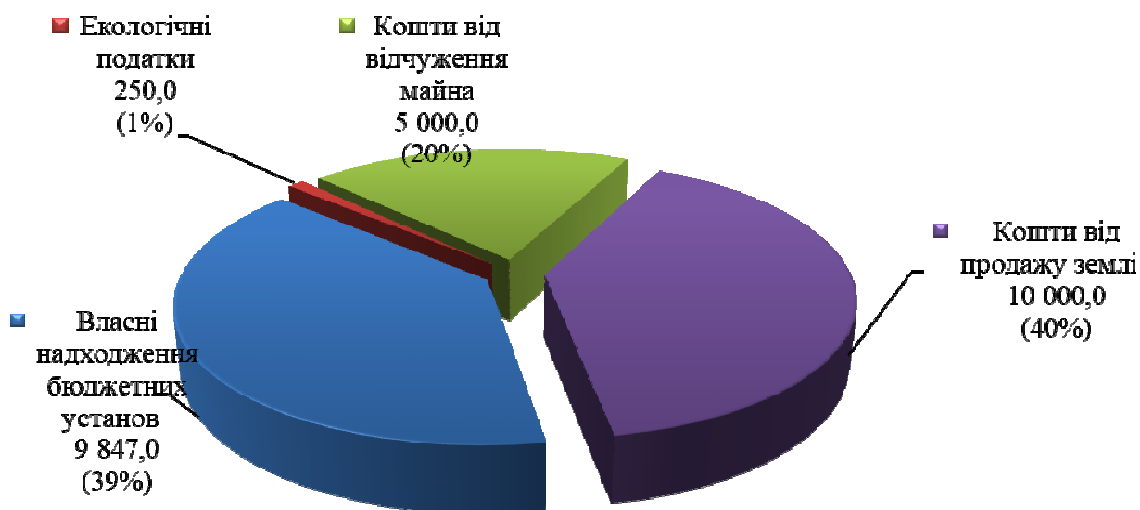

Рисунок 2.5. Структура доходів спеціального фонду бюджету громади на 2024 рік (тис. грн)

Складено автором за даними [47]

Обсяг коштів, призначених на утримання навчальних закладів у 2024 році, оцінено в 279 тис. грн. Це становить 54,3% від загальних видатків бюджету, а 12812800 було спрямовано на фінансування освіти з державного бюджету – 94,1%. Видатки на соціальний захист і безпеку міста складають 4,1% міського бюджету. У 2024 році реалізовано 21263,3 тис. грн. Витрати були спрямовані на забезпечення соціального захисту та безпеки, утримання центру соціальних служб для сім'ї, молоді та дітей, переселенців з територій конфлікту чи прилеглих територій, проведення заходів, центру реабілітації дітей з інвалідів та центр комплексного соціального обслуговування переселенців. Порівняння видатків територіальної громади міста Нововолинська за галузевим принципом відображено в таблиці 2.1.

Видатки на житлово-комунальне господарство у 2024 році склало 10,2% видатків бюджету. На ЖКГ направили 52335,0 тис. грн. Кошти використано на благоустрій міста, поточні ремонти між будинкових проїздів, капітальні ремонти житлового фонду та інші заходи житлово-комунальної сфери.

Таблиця 2.1. – Порівняльна структура видатків Нововолинської територіальної громади за галузевим принципом, 2023–2024 рр.

Видатки	Затверджено на 2023 рік зі змінами	Бюджет на 2024 рік	Відхилення 2024 р. до 2023 р., %	Відхилення 2024 р. до 2023 р., +,-
Державне управління, тис. грн	58820,9	57950,0	98,5	-870,9
Освіта, тис. грн	264937,5	279000,0	105,3	14062,5
Охорона здоров'я, тис. грн	20976,7	18140,0	86,5	-2836,7
Соціальний захист та соціальне забезпечення, тис. грн	23552,2	21263,3	90,3	-2288,9
Культура і мистецтво, тис. грн	27311,6	28285,0	103,6	973,4
Фізична культура і спорт, тис. грн	11159,3	11580,0	103,8	420,7
Житлово-комунальне господарство, тис. грн	49857,6	52335,0	105,0	2477,4
Будівництво та регіональний розвиток, тис. грн	123,0	1400,0	1138,2	1277,0
Разом, тис. грн	501654,4	487933,3	97,3	-13721,1

Складено автором за даними [47]

Видатки на поточний та капітальний ремонт автомобільних доріг міста й тротуарів склали 8000,0 тис. грн, що становить 1% у структурі видатків бюджету міста. Центр надання адміністративних послуг у 2023 році отримав нагороду у обласному конкурсі у номінації «Кращий центр надання адміністративних послуг».

Отже, в цілому діяльність Нововолинської міської ради та територіальної громади спрямована на постійний розвиток міста, наповнення бюджету та підвищення інвестиційної привабливості населеного пункту.

2.3. Аналіз стратегії управління бюджетними ресурсами місцевої громади

Збільшення використання ресурсного потенціалу Нововолинської територіальної громади дозволить розробка дієвої ресурсної стратегії. На основі здійсненого нами аналізу позитивних та негативних чинників впливу

зовнішнього та внутрішнього середовища міста, визначимо місію та стратегічне бачення розвитку м. Нововолинська до 2030 року.

Комплексна стратегія розвитку Нововолинської територіальної громади передбачатиме покращення ресурсного забезпечення. Стратегічним напрямком досягнення місії ресурсної стратегії населення будуть стратегічні цілі, зокрема:

- розвиток бізнесу та зеленої економіки;
- формування екобезпечного соціального та культурного простору міста;
- покращення системи управління та активізація населення.

Стратегічні та операційні цілі, які включали відповідні плани дій до реалізації Стратегії розвитку міста наведені на рисунку 2.6.

Рисунок 2.6. Цілі ресурсної стратегії розвитку Нововолинської територіальної громади

Джерело: розроблено автором

Стратегія спрямована на: покращення якості життя всіх членів громади та стабільне зростання ресурсного потенціалу. Метою ресурсної стратегії розвитку Нововолинської територіальної громади буде вирішення питань та виконання спільних завдань з метою якісного удосконалення продуктивних сил населення, становлення комфортних умов життя громадян, доцільне застосування ресурсних можливостей, підтримка екологічної безпеки та розвиток територіальної організації суспільства. Зазначене можливо реалізувати шляхом спільного виконання інтересів громади, уряду і бізнесу. Місцевою владою буде сформовано каталог проєктів територіального розвитку, відповідно до яких знаходитимуться спонсори та джерела їх фінансування [47].

Базою стратегії ресурсного розвитку міста стане реалізація інфраструктурних та інших інвестиційних проєктів, що будуть спрямовані на забезпечення покращення інфраструктури міста (табл. 2.2).

Таблиця 2.2. – Інвестиційні ресурсні проєкти Нововолинської територіальної громади

Групи перспективних інвестиційних проєктів	Стратегічні пріоритети на досягнення яких вплине інвестиційний проєкт		
	Достойна робота для всіх	Комфортні умови проживання	Раціональне господарювання
Створення індустріального парку	+	-	-
Модернізація системи теплопостачання, розширення використання відновлювальних джерел енергії	+	+	-
Підвищення обсягів та ефективності очищення стоків	-	+	+
Ремонт і оновлення внутрішньо-квартальних доріг	+	+	+
Будівництво сміттепереробного заводу	+	+	+
Реалізація стартап-проєктів на існуючих виробничих площах	+	-	-
Покращення міського пасажирського транспорту	+	+	+
Розвиток інфраструктури, щоб проводити дозвілля і заняття спортом	+	+	-
Підвищення прозорості роботи ради міста	-	+	+

Складено автором

Більшість проєктів спрямовані першочергово на вирішення задач стратегічного рівня: достойна робота для усіх, що є дуже вагомим чинником формування стійкого розвитку міста. Проєкти будуть фінансуватись за кошти державного та місцевого бюджетів, приватних місцевих спонсорів та міжнародних фінансових організацій.

Компоненти ресурсної стратегії будуть реалізовані через використання потенціалу місцевих ресурсів (територія, гроші, люди, інформація, знання тощо), участь важливих українських та міжнародних учасників і компаній. Очікується, що ресурси для фінансування стратегії надходитимуть як з місцевого, так і з державного бюджетів, а також із зовнішніх позик від фінансових організацій, таких як Міжнародний валютний фонд. Ці організації також надаватимуть кошти приватним інвесторам, які призначені для реалізації державно-приватного партнерства.

У рамках виконання ресурсної стратегії міська рада затвердить: міський інфраструктурний план; цільові програми, що будуть направлені на узгодження задач стратегічного рівня; розпорядчі документи, потрібні для реалізації ресурсної стратегії і міського інфраструктурного плану. Нововолинська міська рада кожного року буде розглядати результати виконання стратегічного плану та вноситиме відповідні корегування в комплексну стратегію сталого розвитку міста і міський інфраструктурний план.

Із метою обговорення та затвердження ключових рішень, що пов'язані із розробкою та реалізацією ресурсної стратегії місцевого розвитку, необхідно створити робочу групу, яка займатиметься стратегічним плануванням та здійснюватиме координацію всієї діяльності під час процесу. Орієнтовний склад її становитиме 25-30 осіб. До неї входитимуть: керівники управлінь (відділів) виконкому; депутати місцевої ради; керівники громадських організацій; керівники органів самоорганізації населення; представники місцевого бізнесу; представники місцевих ЗМІ; інші представники агентств регіонального розвитку, місцевої еліти, залучені експерти та консультанти.

Міський інфраструктурний план буде затверджено не пізніше, чим через рік після того, як схвалять ресурсну стратегію і він буде розроблений на наступний рік. Передбачається досягнення Цілей Сталого Розвитку до 2030 року.

Для покращення можливості порівняння показників і структурованих за складовими «економічний розвиток», «соціальний розвиток», «екологічний розвиток» у розрахунках експерти використали еталонні значення, що відповідають допустимому значенню у кожному із даних. Методика аналізу здійснена у відповідності до того, що інтегральна сукупна оцінка еталонного критерію становить 100%. Рейтингові оцінки, що розрахували за методикою В.Д. Сальдо наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. – Рейтингові оцінки поточного стану та перспектив розвитку Нововолинської територіальної громади, %

Індикатори	Сталий розвиток міста	у т.ч. за ресурсними складовими:		
		економічний розвиток	екологічний розвиток	соціальний розвиток
Поточний стан розвитку у 2022 р.	56,8	44,9	57,6	45,8
Поточний стан розвитку у 2024 р.	76,2	71,6	75,2	69,6
Поточний стан розвитку у 2030 р.	97,3	97,1	97,3	95,2
Еталон	100,0	100,0	100,0	100,0

Складено автором

Згідно загальної оцінки статистичних даних за 2022 рік наявний стан розвитку Нововолинської територіальної громади від максимально ймовірного визначеного значення 100% становить 56,8%. Зазначений показник соціального і економічного стану міста у 2030 році згідно цілей сталого розвитку.

Найбільшою слабкою і проблемною залишається складова «сталий економічний розвиток», більш оптимістично виглядає ситуація щодо соціального розвитку міста. Прогнозовані значення критеріїв ресурсного сталого розвитку у 2024 році та 2030 році буде складати відповідно 75% і 97% порівняно із 100% цільового показника соціального та економічного стану міста у 2030 році та ресурсної стратегії міста [53]. Розрив між поточним та прогнозованим станом розвитку Нововолинської територіальної громади за

напрямами, які є суттєвими щодо досягнення цілей сталого розвитку, є досить високим.

Ресурсне забезпечення територіального розвитку пов'язано також з налагодженням горизонтальних зв'язків кооперації між регіонами; міжсекторальною взаємодією місцевої влади, громади, представників бізнес-структур; залученням інвестицій для розвитку територій; розвитком прикордонного та транскордонного співробітництва. Із проблемами розробки та реалізації напрямів, які пов'язані зі сталим економічним та екологічним розвитком потенціалу, наприклад: економічне зростання та зайнятість; інвестиційний та інноваційний розвиток кластерний та раціональне використання ресурсів.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛОКАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

3.1. Проблематика публічного управління фінансовою незалежністю територіальних громад

Варто виділити ряд недоліків діючої системи становлення місцевих бюджетів, зокрема до яких можна віднести:

- високу концентрацію грошового забезпечення у бюджеті держави, у зв'язку з цим відбувається зниження сутності регіональних та місцевих бюджетів задля реалізації вагомих для суспільства завдань;

- зниження ролі регулюючих доходів, які в минулому були ключовими у галузі доходів регіональних та місцевих бюджетів, при незначному рівні прикріплених податків за місцями;

- щорічну зміну різновидів податків та їх розмірів, що надходять до місцевих бюджетів;

- відсутні єдині правила перерозподілу та взаємозв'язку надходжень до місцевих бюджетів та територіальних доходів з податків, та науково визначеного методу міжрегіонального розподілу коштів [3, с. 292].

З метою становлення локальних бюджетів як фінансово самостійної місцевої влади доцільно провести ряд заходів:

- поетапний перехід до перерозподілу державних коштів. На рівні держави доцільно здійснювати фінансування лише тих видатків, які направлені на забезпечення загальнодержавних потреб, а матеріальні питання на рівні міста – закріпити за бюджетом органів місцевого самоврядування;

- удосконалити методику розподілу обов'язків органів державної влади та територіальних громад, а перерозподіл бюджетних доходів реалізувати за

допомогою залучення органів місцевої влади відносно зростання доходів у бюджет та збільшення рівня відповідальності місцевих органів відносно наповнюваності та застосування коштів місцевих бюджетів.

Як ми зазначали вище, до недавнього часу в Україні не було чітких визначень стосовно законодавчої бази місцевих податків та зборів. Раніше розмежовували лише два місцевих податки таких як податок на рекламу та комунальний податок і дванадцять зборів. Проте після запровадження норм Податкового кодексу, відбулося скасування усіх видів податків і зборів на місцевому рівні та введено два нові податки: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, і єдиний податок, який відносився до переліку загальнодержавних податків, в тому числі і три збори (збір за здійснення певних видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір) [26].

Ринкові трансформації стали основою того, місцевий бюджет став фінансовим гарантом функціонування та удосконалення демократії та отримання населенням суспільних благ та якісних послуг.

Вагому роль займають питання наповнення місцевого бюджету. На даний час існує проблема фінансового забезпечення бюджету, оскільки основний розмір їх доходів складають трансфери, що вказує на значне накопичення доходів місцевих бюджетів.

Перелічені чинники та політичний стан держави в цілому є причиною запровадження урядом програми виходу з кризової ситуації. Основна її мета – це підтримання цілісності країни, підписання асоціації з Євросоюзом і боротьба з корупцією. На нашу думку, доцільно провести ряд трансформаційних заходів у цій сфері, зокрема:

- введення жорсткої економії бюджетних ресурсів;
- здійснювати детальний аналіз податкових пільг, наданих індивідуально чи галузево, стосовно їх дійсної ефективності щодо покращення розвитку та соціальної необхідності;

- провести істотне скорочення переліку субсидій, які негативно впливають на конкурентоспроможність, дестабілізують державні надходження та підтримують ріст корупції на місцях;
- здійснення вставленого контролінгу зі сторони громадськості відносно розподілу коштів бюджету;
- проведення прозорих державних закупівель;
- скорочення витрат на здійснення діяльності влади, скасування недоцільних пілг службовцям;
- прийняття на визначений термін доцільні ефективні рішення відносно цін та тарифів, зі здійсненням відповідних компенсацій адресного різновиду;
- провести антимонопольну реформу економіки;
- відновити довіру зі сторони інвесторів до України, створити необхідні умови для залучення іноземного капіталу;
- ввести прозорі та уніфіковані правила для ряду суб'єктів економічної діяльності [27, с.42].

Органи місцевого самоврядування є учасниками механізмів системного пошуку та визначення додаткових джерел і резервів фіскального потенціалу місцевих бюджетів. Механізм спрямований на формування ресурсів місцевих бюджетів та фінансових взаємовідносин, пов'язаних з їх створенням і використанням. Важливо зазначити, що аналізуючи кількісні показники фінансової самостійності, ми можемо спостерігати лише динаміку процесу, а не кінцевий результат комплексної оцінки необхідного ступеня незалежності. Позитивна динаміка цих показників свідчить про ефективну діяльність органів місцевого самоврядування щодо управління фінансовими ресурсами та про тенденції соціально-економічних процесів у розвитку територіальних утворень.

Система чинників фінансової незалежності забезпечить вирішення наступних завдань, а саме дозволить:

- виявити потенційні можливості та резерви адміністративно-територіальних одиниць;

– проаналізувати динаміку методів становлення і шляхів застосування ресурсів місцевих бюджетів;

– проаналізувати методи правління органів місцевої влади відносно надання ефективних послуг суспільству в повному розмірі з ціллю майбутнього коригування власних управлінських рішень [8, с. 82].

Роблячи висновки, доцільно зазначити, що розвинута система кількісних чинників фінансової незалежності, що дасть змогу проаналізувати та провести оцінку рівня фінансової автономії місцевих рад. Зазначене забезпечить виявлення позитивних чи негативних шляхів, які формуються в економіці держави, а також здатності забезпечувати суспільне благополуччя територій відносно місцевих вимог враховуючи національні інтереси. Зростання рівня незалежності передбачає зростання активної діяльності органів влади із наповнення бюджету та пришвидшення розвитку території.

У зв'язку з тим, що оцінка є базою для прийняття майбутніх управлінських рішень відносно становлення, розвитку і застосування можливих фінансових надходжень місцевих бюджетів в сфері основної стратегії його розвитку, виникає питання відбору інструментів, які з забезпечать ефективне визначення внутрішньої спроможності та виявлення прихованих резервів з метою збільшення дієвості місцевих бюджетів. Для того, щоб розпочати аналіз дохідної бази місцевих бюджетів, доцільно виокремити головні характеристики її оцінки у сфері локальних можливостей [14, с. 52].

Ми вважаємо, що важливим є включення у чинне законодавство механізму відмови від делегованих повноважень у разі недостатньої фінансової підтримки. Зараз більшість органів місцевого самоврядування фактично примушені вирішувати більшість проблем самостійно. Нова система формування ресурсів місцевих бюджетів, хоча має свої переваги, має також проблемні аспекти, які не можна повністю вирішити в умовах окупації території та економічного спаду. Тому важливо підвищувати ефективність державних надходжень шляхом практичного впровадження вже запроваджених

реформ. Вагомість локальних бюджетів обумовлена концентрацією коштів у них.

Відповідно до зазначених факторів, місцева влада повинна ґрунтуватись на наявних нормах якісного наповнення місцевих бюджетів, в тому числі застосовуючи кожний чинник з ціллю досягти соціально-економічного розвитку. Та все ж, відповідно до наявного досвіду, як на рівні міста, так і на рівні держави, значна увага надається чиннику реалізації наявних потреб населення, а не пошуку більш ефективніших методів управління містом, зростання рівня його конкурентоздатності відповідно до інших регіонів чи нормативів. Не беручи до уваги законодавчо обумовлену передачу значної кількості обов'язків на регіональний рівень, все ж існує вагомий вплив центральних органів влади на реалізацію питань розвитку регіонів [43].

Об'єктивні відмінності, які утворюються під час діяльності місцевих бюджетів, в більшості випадку перешкодою для ефективного застосування підсумків оцінювання їх фінансових потенціалів. Доцільним рішенням відносно імплементації та удосконалення фінансового потенціалу є утворення єдиного механізму прийняття управлінських рішень [37, с. 32].

Для спонукання місцевих органів влади відносно оновлення частин власних бюджетів та здійснення активної інвестиційної політики на місцях на даний момент доцільно переглянути визначені статті законів, що законодавчо обумовлюють правила наповнення та реалізації місцевих бюджетів, ряд яких не відповідає принципам самостійності і фінансової автономії органів місцевого самоврядування.

Соціально-економічний прогрес регіонів перш за все залежить від фінансових ресурсів місцевих управлінських органів та їх ефективного використання. Умови трансформації фінансово-бюджетних відносин вимагають удосконалення доходів місцевих бюджетів та забезпечення їх стабільності для здійснення публічних витрат та виконання повноважень місцевих владних органів. Формування цих доходів потребує нових методів планування податків, зборів та обов'язкових платежів, а також ефективних інструментів

міжбюджетного регулювання на всіх етапах бюджетного процесу. Важливе значення приділяється ефективності фінансово-бюджетного законодавства, оподаткування та впливу макроекономічних показників на формування доходів місцевих бюджетів на поточний рік та у середньостроковій перспективі. Наразі органи місцевої влади стикаються з проблемою обмежених фінансових ресурсів. Важливо зауважити, що реформування системи формування місцевих бюджетів повинно базуватися лише на заходах, які стимулювали б місцеві владні органи до пропорційного виконання як державних, так і місцевих бюджетів [73].

Одним із зазначених заходів є освоєння на місцях визначеної частини фінансових ресурсів державного бюджету, без їх направлення до центру та назад. Здійснення даного заходу передбачає удосконалення діючої системи виконання видатків державного бюджету, зростання швидкості та якості управління існуючими грошовими ресурсами країни та зацікавленість місцевих управлінців у зростанні доходів до державного бюджету [69].

Такий підхід важливий для фінансування соціальних потреб, оскільки він допомагає зменшити розрив у обов'язках між місцевим керівництвом щодо реалізації фінансових планів національних і місцевих органів влади. Регіональний бюджет, підготовлений за цим принципом, повинен поєднуватися з результатами економічного розвитку регіону. На етапі бюджетного планування масштаб доходів території можна порівнювати з доходами обласного бюджету, планувати видатки бюджету, а також видатки бюджету бути визначеним. Визначте напрям регіональних економічних резервів. Це сприятиме підвищенню зацікавленості та відповідальності місцевої влади за кінцеві результати економічного розвитку району. У процесі налагодження механізму формування бюджету необхідно вирішити деякі питання, в тому числі, яка частина доходів бюджету належить державному бюджету, а яка – місцевій владі, у зв'язку з цим який має бути норматив відрахувань з доходів територіального бюджету [65, с. 2].

Проблематика місцевих доходів є вагомим недоліком та з кожним роком накопичується ще більше питань, проте на даний час механізм стабілізування неможливий через дефіцит фінансових коштів, як на рівні держави, так і на місцях. Відповідно доцільно приділити значну увагу такому чиннику як резервні кошти, які повинні законодавчо підтримуватись із визначенням прав, повноважень і обов'язків місцевих рад. В умовах сьогодення інтереси в об'єктивному оцінюванні бюджетних коштів місцевого самоврядування мають такі суб'єкти ринкових відносин, як: інвестори, органи місцевої та державної влади, територіальна громада.

3.2. Стратегічні шляхи реалізації фінансової стійкості локального розвитку територіальної громади

Основними завданнями стратегічних шляхів реалізації фінансової стійкості місцевого бюджету є наступні:

- запровадження єдиного механізму оцінювання фінансової стійкості бюджетів місцевих рад;
- якісне та ефективне застосування бюджетних можливостей територіальних громад;
- наповнення значної дохідної частини місцевого бюджету та її спроможність здійснювати видаткові зобов'язання;
- спонукання до збільшення інвестиційної діяльності в регіоні за допомогою природно-ресурсної, виробничо-економічної та людської спроможності [73].

В умовах сьогодення для здійснення оцінки фінансового стану місцевих бюджетів застосовується ряд методів, які дають змогу провести якісну оцінку стану бюджету, виокремити напрямки розвитку його доходів та видатків, а також визначити ряд причин відхилень фактичних даних від планових. Однак у зв'язку з соціально-економічною ситуацією в Україні важливо впроваджувати

методи, які дозволяють прогнозувати дані бюджету на середньострокову перспективу із врахуванням чинників, які мають вплив на його становлення. З урахуванням сучасного розвитку у реалізації питання оцінювання фінансового стану місцевих бюджетів, вагомим є питання прогнозу їхнього фінансового стану [77].

Досліджуючи світовий досвід, можемо зазначити вагомість здійснення аналізу фінансового стану місцевого бюджету (табл. 3.1), підсумки якого застосовуються для вимог парламенту, населення, уряду чи управління програмою з метою розробки рекомендацій відносно збільшення ефективності функціонування органів місцевої влади.

Таблиця 3.1. – Показники та коефіцієнти оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів при різних державних устроях

Державний порядок	Показники для оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів	Коефіцієнти для оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів
Федеративні країни	- сукупні видатки/доходи у порівнянні із запланованими у бюджеті; - склад видатків/ доходів у порівнянні із запланованими у бюджеті. Більш удосконалена оцінка Державних видатків та фінансової підзвітності (ДВФП).	-Коефіцієнти ліквідності -Коефіцієнт заборгованості -Коефіцієнти покриття -Коефіцієнти ефективності -Коефіцієнти фінансового стану -Коефіцієнти фінансової незалежності і гнучкості -Коефіцієнти продуктивності муніципалітетів
Унітарні країни	- сукупні видатки/доходи у порівнянні із запланованими у бюджеті; - склад видатків/ доходів у порівнянні із запланованими у бюджеті. Більш удосконалена оцінка Державних видатків та фінансової підзвітності (ДВФП)	-Коефіцієнти ліквідності -Коефіцієнт заборгованості -Коефіцієнти покриття -Коефіцієнти фінансового стану

Джерело: складено автором

Актуальним залишається аналіз фінансового стану місцевих бюджетів шляхом проведення об'єктивного оцінювання їх бюджетних можливостей. Найпоширенішим є методичний прийом аналізу даних, які відображені у

фінансової звітності місцевих фінансових органів, зокрема це аналіз бюджетних коефіцієнтів. Доцільно також виокремити шляхи бюджетної політики в даній сфері як чинника соціально-економічного розвитку, введення діючого фінансового механізму в галузі інституційного простору населення з ціллю реалізації стратегічного розвитку вітчизняної економіки.

Проведення ретельного аналізу бюджету з врахуванням бюджетних коефіцієнтів допомагає місцевим органам влади удосконалювати процес ухвалення бюджетних рішень, підвищувати якість структури бюджету та є ключовим етапом у формуванні фінансової стратегії соціально-економічного розвитку муніципального утворення, що впливає на події у майбутньому.

Отже, зазначені дослідження вказують на існування різноманітних методичних напрямів, що вказують на застосування під час проведення аналізу різних методів, таких як: коефіцієнтний, матричний, бальна оцінка, регресійний, які детально розкрито в науковій літературі. Діючі методики в більшості випадків направлені на проведення односторонньої оцінки фінансової стійкості відповідно до різних показників [70, с. 23].

Запропонований метод комплексного аналізу фінансової стійкості включає в себе розрахунок, який у порівнянні з іншими враховує цілісний вплив результатів відносно виокремлених блоків аналізу, зокрема: міжбюджетні відносини, фінансова самостійність, ефективність місцевих бюджетів (рис. 3.1). Всі блоки аналізу складаються з ряду даних, направлених на дослідження та аналіз найвагоміших чинників фінансової стійкості місцевого бюджету.

Підсумки здійсненого нами аналізу фінансової стійкості місцевого бюджету, здійснені на прикладі Нововолинської територіальної громади вказують на ефективність використання визначеного методу комплексних коефіцієнтів з ціллю більше детальнішого аналізу структури бюджетних ресурсів на місцях.

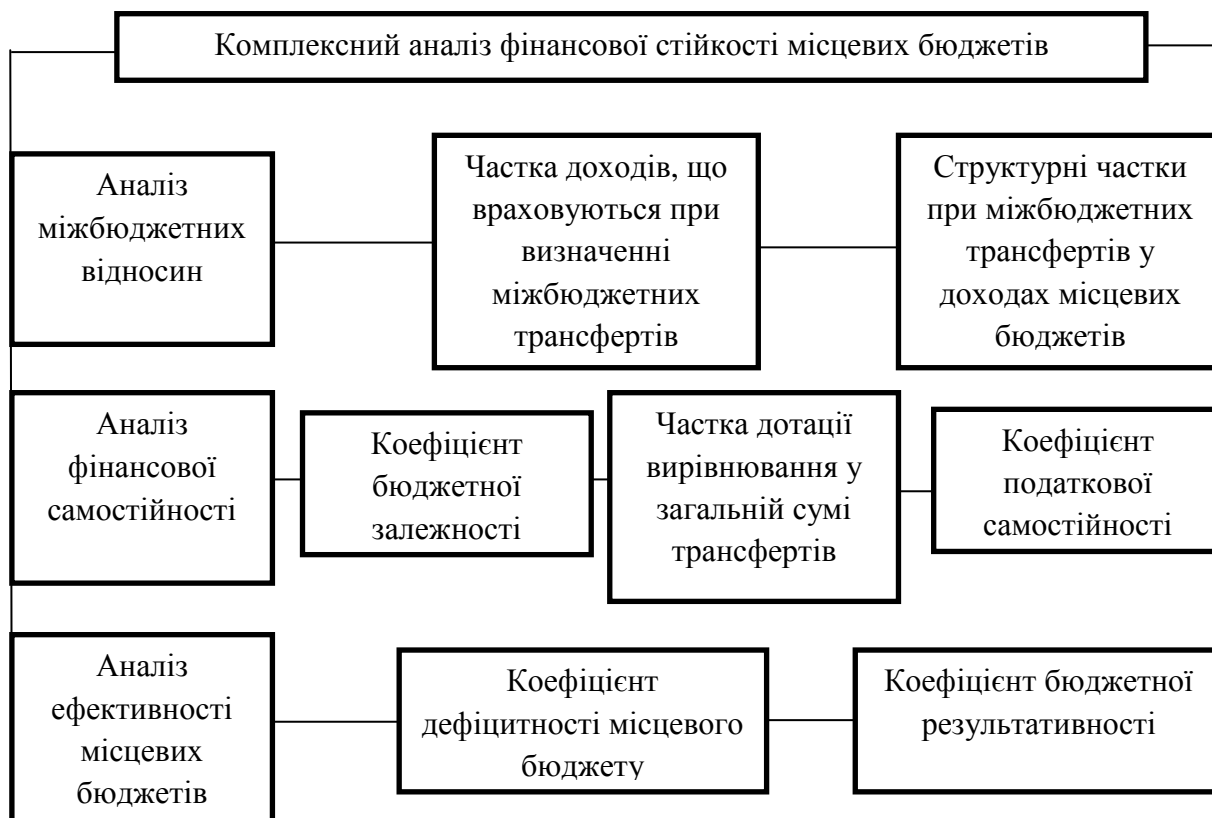

Рисунок 3.1. Структура комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів

Джерело: розроблено автором

Здійснюючи аналіз фінансової стійкості місцевого бюджету, варто водночас застосовувати коефіцієнти, які відображають бюджетну наповнюваність. Під нею розуміється вірогідна спроможність акумулювати фінансові ресурси в бюджеті. Низька фінансова наповнюваність адміністративно-територіальних одиниць має негативний вплив на реалізацію регіональних проблем та незначну активність відносно виконання загальнодержавних цілей. У зв'язку з цим необхідно здійснити удосконалення бюджетного механізму стимулювання соціально-економічного розвитку. Доцільно зауважити, що досить значний розмір власних доходів та ефективно їх застосування передбачають високий рівень стійкості місцевого бюджету.

Зниження чинників фінансової стійкості бюджету Нововолинської територіальної громади виникло у зв'язку з пониженням чинників фінансового збалансування, самостійності та ефективності його бюджету. Це є причиною

скорочення власних доходів до бюджету та збільшення рівня залежності від фінансової допомоги зі сторони бюджету країни. Окрім зазначеного, дуже вагому роль в функціонуванні органів місцевого самоврядування відіграє реалізація делегованих повноважень, на що вказує значний розмір субвенцій в системі міжбюджетних трансфертів.

Комплексний аналіз фінансової стійкості місцевих бюджетів є системою, яка допомагає збирати інформацію про результативність фінансової діяльності місцевих органів влади. Цей аналіз вказує на рівновагу між загальними доходами та видатками бюджету, його автономію від бюджету країни та якість бюджетної політики. Характеристика даних інтегрального чинника, розрахованого за допомогою методу цільового аналізу фінансової стійкості місцевого бюджету, дає змогу визначити рівень його фінансової стійкості, виокремити вплив ряду факторів на зміни визначеної стійкості та провести оцінку перспективності фінансової стійкості місцевих бюджетів на майбутні періоди. Запропонований методичний підхід є підґрунтям для отримання попереднього значення фінансової стійкості прогнозованих даних місцевих бюджетів та пояснення заходів відносно підтримки їх стійкості із врахуванням ризиків.

Проаналізована система чинників (табл. 3.2) підтверджує ряд засад фінансової незалежності місцевих органів влади, але, ми вважаємо, що їй необхідний ще ряд додаткових чинників для здійснення більш детальнішого аналізу та ефективного оцінювання рівня фінансової незалежності місцевого самоврядування з ціллю прийняття якісних управлінських рішень.

Органи місцевого самоврядування мають можливість заздалегідь планувати свій бюджет, самостійно встановлювати податки та прогнозувати власні доходи. При справлянні місцевих податків і зборів, які сплачують юридичні та фізичні особи на відповідній території, органи місцевого самоврядування враховують відповідність рівня цих податків і зборів рівню та якості послуг, що надаються [67, с. 61]. Тому формування надходжень місцевого податку має відповідати територіальному принципу. Законодавчо обмежені

Таблиця 3.2. Комплексний аналіз фінансової стійкості Нововолинської територіальної громади за 2019-2024 рр.

Підгрупа	Назва коефіцієнта	Порогове значення	Період дослідження					
			2019	2020	2021	2022	2023	2024
Аналіз міжбюджетних відносин	Частка доходів, що зараховується при визначенні міжбюджетних трансфертів	0,33	0,31	0,3	0,30	0,33	0,29	0,31
	Структурні частки при міжбюджетних трансфертах у доходах місцевих бюджетів	0,33	0,32	0,30	0,28	0,31	0,32	0,32
Аналіз фінансової самостійності	Коефіцієнт бюджетної залежності	0,1	0,32	0,28	0,31	0,3	0,34	0,32
	Частка дотації вирівнювання у загальній сумі трансфертів	0,24	0,21	0,3	0,22	0,25	0,31	0,23
	Коефіцієнт податкової самостійності	0,25	0,25	0,26	0,22	0,25	0,24	0,27
Аналіз ефективності місцевих бюджетів	Коефіцієнт дефіцитності місцевого бюджету	0,00	0,17	0,4	0,4	0,35	0,4	0,2
	Коефіцієнт бюджетної результативності	1	0,22	0,24	0,31	0,27	0,31	0,26

Джерело: розраховано автором

переліки місцевих податків, ставок і максимальних зборів обмежують фінансову незалежність у сплаті цих податків. Фактичний рівень фіскальної автономії залежить від здатності впливати на розмір і ставку місцевих податків, надавати податкові пільги та запроваджувати додаткові місцеві збори. Це положення має вирішальне значення для закладення міцної основи місцевого самоврядування.

З урахуванням нестабільної політичної та економічної ситуації в Україні, місцеве самоврядування не може існувати без трансфертів. Проте система

трансфертів повинна бути ефективною, що означає відповідність таким критеріям: достатність доходів, спрямованість на збір податків та контроль над видатками, справедливість, прозорість та стабільність.

Отже, забезпечення цілісності механізму виявлення додаткових джерел доходів для місцевих бюджетів дозволяє оптимізувати процес формування ресурсів та ефективно використовувати їх для досягнення необхідного рівня фінансової незалежності. Лише шляхом комплексної реформи на рівні територіально-адміністративної, бюджетної та фінансової сфер можливо вирішити проблеми ефективного функціонування місцевих громад та оптимального накопичення коштів у місцевих бюджетах.

ВИСНОВКИ

Таким чином, на підставі здійсненого дослідження доцільно зробити наступні узагальнення та висновки:

1. Публічне управління локальним розвитком є обов'язком територіальних громад, виступає головним атрибутом демократичного суспільства та покликане вирішувати питання місцевого рівня згідно чинного законодавства.

2. Система управління муніципальним розвитком є найбільш ефективним механізмом досягнення цілей населення, його волевиявлення та обмежена характером співіснування та взаємодії держави та громадянського суспільства в цілому. Результативне управління муніципальним розвитком можливе за умови високої громадянської свідомості та готовності громадян нести відповідальність при вирішенні проблем територіального співтовариства

3. Муніципальний розвиток - важлива сполучна ланка між державною владою та демократичним суспільством, що регулює самоорганізацію суспільства та виступає гарантом добрососусідських суспільних відносин і впливає на розвиток демократії. Важливими елементами муніципального розвитку виступають такі суб'єкти як представницькі органи муніципальної влади та місцеве населення, що самостійно формуватимуть свою спроможність.

4. Формування бюджетних зобов'язань повинне розглядатися як технічний процес, а також як подальший процес виконання політики, що собою являє метод реалізації державних рішень відносно ресурсів і пріоритетів. Фахівці, які беруть участь в бюджетному процесі, відіграють подвійну роль, у зв'язку з чим, вони повинні розглядати власні функції з двох точок зору: вони реалізують технічні функції, але й виконують політичні рішення. Основна ціль формування бюджетних зобов'язань полягає в зборі та організації ресурсів, необхідних для реалізації визначених завдань.

5. Існує велика кількість показників оцінювання ефективності місцевого врядування, які доцільно застосовувати, як базові показники сучасної системи, а саме: кількість населення, питома вага працездатного населення у загальному

показнику, розмір громади та географічне положення, наявні природні ресурси, бюджетні ресурси, структура доходів та видатків тощо.

6. Результати аналізу бюджету міста Нововолинська у 2022 – 2024 рр. засвідчили надходження до загального фонду міського бюджету, які включають в себе: доходи від власної діяльності, базові дотації, освітню субвенцію та субвенцію з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції.

7. Нами було визначено, що в цілому діяльність Нововолинської міської ради та територіальної громади спрямована на постійний розвиток міста, наповнення бюджету та підвищення інвестиційної привабливості населеного пункту.

8. Збільшення використання ресурсного потенціалу Нововолинської територіальної громади дасть розробка дієвої ресурсної стратегії. Комплексна стратегія розвитку Нововолинської територіальної громади передбачатиме покращення ресурсного забезпечення. Стратегічним напрямком досягнення місії ресурсної стратегії населення будуть стратегічні цілі, зокрема: розвиток бізнесу та зеленої економіки; формування екобезпечного соціального та культурного простору міста; покращення системи управління та активізація населення.

9. Метою ресурсної стратегії розвитку Нововолинської територіальної громади буде вирішення питань та виконання спільних завдань з метою якісного удосконалення продуктивних сил населення, становлення комфортних умов життя громадян, доцільне застосування ресурсних можливостей, підтримка екологічної безпеки та розвиток територіальної організації суспільства. Зазначене можливо реалізувати шляхом спільного виконання інтересів громади, уряду і бізнесу. Місцевою владою буде сформовано каталог проєктів територіального розвитку, відповідно до яких знаходитимуться спонсори та джерела їх фінансування.

10. Проаналізовано чинники фінансової стійкості бюджету Нововолинської територіальної громади, та виявлено тенденцію до їх зниження

у зв'язку з пониженням чинників фінансового збалансування, самостійності та ефективності його бюджету. Це є причиною скорочення власних доходів до бюджету та збільшення рівня залежності від фінансової допомоги зі сторони бюджету країни. Окрім зазначеного, дуже вагому роль в функціонуванні органів місцевого самоврядування відіграє реалізація делегованих повноважень, на що вказує значний розмір субвенцій в системі міжбюджетних трансфертів.

11. Комплексний аналіз фінансової стійкості місцевих бюджетів є системою, яка допомагає збирати інформацію про результативність фінансової діяльності місцевих органів влади. Цей аналіз вказує на рівновагу між загальними доходами та видатками бюджету, його автономію від бюджету країни та якість бюджетної політики. Характеристика даних інтегрального чинника, розрахованого за допомогою методу цільового аналізу фінансової стійкості місцевого бюджету, дає змогу визначити рівень його фінансової стійкості, виокремити вплив ряду факторів на зміни визначеної стійкості та провести оцінку перспективності фінансової стійкості місцевих бюджетів на майбутні періоди. Запропонований методичний підхід є підґрунтям для отримання попереднього значення фінансової стійкості прогнозованих даних місцевих бюджетів та пояснення заходів відносно підтримки їх стійкості із врахуванням ризиків.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Августин Р.Р., Демків І.О. Удосконалення системи менеджменту в органах місцевого самоврядування на прикладі управління розвитком локальних інтегрованих структур. *Академічні візії*. 2023. № 16. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/403> (дата звернення 20.02.2024).

2. Архипенко І. Зарубіжний досвід формування й реалізації регіональної економічної політики. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 2(41).

3. Астапова Г.В., Мірошніченко В.О. Сучасні проблеми аналізу та обґрунтування міського бюджету. *Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки: ДЕГІ, Донецьк, ТОВ «Південь-Захід Лтд»*, 2018. С.291-302.

4. Бондарук Т.Г., Мельничук І.О. Роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів. *Статистика України*. 2019. № 4. С. 46-52.

5. Бейко О.В. Механізми вдосконалення управління на місцевому рівні та наближення його до європейських стандартів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 10.10.2024).

6. Бюджетний кодекс України №2456-VI від 29.09.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n1169>. (дата звернення 20.10.2024).

7. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання. Ін-т бюджету та соціально-економічних досліджень. URL: <http://www.ibser.org.ua/news/429/130434/> (дата звернення 11.10.2024).

8. Васильців Т.Г., Мульська О.П., Шопська Ю.К. Засоби фінансового контролю розвитку об'єднаних територіальних громад. *Регіональна економіка*. 2021. №1(99). С.81-90.

9. ВВП України перевищить докризовий рівень до 2022 року. URL:http://banker.ua/bank_news/govregulations/2023/03/12/1180472847/vvp-ukrainy-prevysit-dokrizisnyj-uroven-k-2022-godu/ (дата звернення 11.10.2024).

10. Виконання доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів станом на 1.01.2024 року. Інформація Міністерства фінансів України. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=292741. (дата звернення 01.10.2024).

11. Власюк Н.І. Місцеві фінанси: навч. посіб. К. : Алерта, 2019. 328 с.

12. Габа І.М. «Децентралізація» - деякі плюси і мінуси. *РайонІнфо*. 2018. №1. С.5.

13. Грищенко І. М. Зарубіжний досвід управління регіональним розвитком. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 5. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/5_2018/5.pdf (дата звернення 11.10.2024).

14. Григораш Т.Ф. Фінансові чинники формування державного і місцевих бюджетів. *Фінанси України*. 2018. №5. С.51-57.

15. Данилишин Б.М. Децентралізація управління в Україні: з чого почати? URL:<http://kontrakty.ua/article/82116>. (дата звернення 21.10.2024).

16. Державне та регіональне управління: підручник / Є.Г. Карташов, В.В. Євдокимов, І.О. Драган, О.І. Дацій та ін.; за заг. ред. Є.Г. Карташова. Київ, 2019. 223 с.

17. Дунаєв І.В. Механізми модернізації регіональної економічної політики в Україні в умовах інтеграційних процесів: дис. ... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02. Харків, 2018. 440 с.

18. Демчак Р. Бюджетна децентралізація є основним чинником економічної безпеки держави . URL:<http://solydarnist.org/?p=15037>. (дата звернення 10.10.2024).

19. Довідка про виконання місцевих бюджетів за доходами станом на 1.01.2024 року (без урахування міжбюджетних трансфертів). Інформація

Державної казначейської служби України. URL: <http://treasury.gov.ua/main/uk/publish/article/180227>. (дата звернення 11.10.2024).

20. Дьомін М.В. Ефективність управління регіональним розвитком в аспекті дефінітивного складника. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2021. № 1 (71). С. 40-45.

21. Звіт про виконання місцевого бюджету. URL: <http://vilnyansk-rda.gov.ua/byudzhet/pro-vikonannya-rajonnoho-byudzhetu>. (дата звернення 20.10.2024).

22. Звіти про виконання Державного та місцевих бюджетів України за 2019–2024 рр. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua>. (дата звернення 21.10.2024).

23. Звітність про виконання Державного бюджету (зведеного бюджету, державного бюджету, місцевих бюджетів) України. Державна казначейська служба України: офіційний сайт. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>. (дата звернення 11.10.2024).

24. Зінченко Г.К. Організація публічного управління на регіональному рівні: європейський досвід для України. 2017. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/2966/1/28.pdf>. (дата звернення 21.10.2024).

25. Іваницька М.П. Проблеми мобілізації доходів місцевих бюджетів та шляхи їх вирішення. Матеріали загальноуніверситетської наукової конференції професорсько-викладацького складу “*Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах проведення системних реформ*” (Тернопіль, 10 квітня 2018 р.). Тернопіль: Вектор, 2018. С. 38–40.

26. Катан Л.І., Качула С.В., Демчук Н.І., Павлова Д.К. Формування місцевих бюджетів в умовах реформування суспільних фінансів України. *Агросвіт*. 2020. №3. С.3-12.

27. Качула С.В. Фактори модернізації державної фінансової політики у системі соціального розвитку суспільства. *Фінансовий простір*. 2019. № 1 (33). С. 41-54.

28. Кіш Г.В. Чинники регіонального розвитку та їх стратегічне управління. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2022. № 1(124). С. 112 – 115.
29. Кіфоренко О.В. Публічне управління на регіональному рівні: результати для обговорення. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2021. Том 32 (71) № 6. С. 12 – 20.
30. Клочан В.В., Мірошник В.О., Надточий К.П. Особливості об'єднання територіальних громад в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 1. С. 142—147. DOI: 10.32702/2306 6814.2020.1.142. (дата звернення 20.10.2024).
31. Когут Ю.М., Ковач-Румп Г.Л. Фінансова децентралізація в Україні та її вплив на формування місцевих бюджетів: досягнення і недоліки. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2021/77.pdf. (дата звернення 11.10.2024).
32. Кравчук Н.О., Римар О.Г., Бортник Н.В. Цифрова економіка як один з напрямів розвитку повоєнної економіки. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. Т.21, Вип. 3(52): збірка наукових праць. Одеса: Одеський нац. Ун-т ім. І.І. Мечникова, 2022. С.152-167.
33. Латинін М.А. Теоретичні основи державного управління регіональним розвитком. *Науковий вісник: Державне управління*. 2018. №1. С. 57-66.
34. Левицька С.О. Впровадження програмно-цільового методу формування бюджетів. *Фінанси України*. 2020. № 6. С.33-37.
35. Лісовська А.П., Ганевич Д.М. Формування місцевих бюджетів. *Фінанси України*. 2018. № 7. С. 11–15.
36. Лопушняк Г., Лободіна З., Скибиляк С. Формування доходів місцевих бюджетів. *Світ фінансів. Бюджетна система і бюджетний процес*. 2019. №1. С. 131-142.
37. Луніна І.І. Місцеві бюджети України: пошук нових підходів до проведення реформ. *Економіка України*. 2016. №3. С.31-40.

38. Манн Р., Огородніков В. Теоретичні засади стратегічного управління регіональним розвитком: сутність та етапи реалізації. 2023. *Економіка та суспільство*. №50 . URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-88>. (дата звернення 11.10.2024).

39. Макаров Г.В. Очікувані ризики у процесі децентралізації влади в Україні. *Аналітична записка*. НІСД. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1021/>. (дата звернення 20.10.2024).

40. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. URL: <https://minregion.gov.ua/> (дата звернення 11.10.2024).

41. Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: світові практики та напрямки їх імплементації в Україні: наукова доповідь / наук. редактор І.З. Сторонянська. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», 2018. 106 с.

42. Могиль О. Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах європейської інтеграції. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2022. № 2(62). С. 101-105.

43. Набатова Ю.О., Ус Т.В. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів. *Ефективна економіка*. 2018. №5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4100>. (дата звернення 11.10.2024).

43. Нова регіональна політика для нової України: аналіт. доп. за заг. ред. Я.А. Жаліла. Київ : Ін-т сусп. екон. дослідж., 2017. 76 с.

45. Омельченко Д.О. Сутність механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2024. № 12. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-12-02-10>

46. Офіційні дані служби державної статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 11.10.2024).

47. Офіційні дані Нововолинської територіальної громади. URL: <https://nov-rada.gov.ua/zatverdzhennia-biudzhativ/> (дата звернення 11.10.2024).

48. Пашкова Г.Г. Розвиток теорії державного управління регіональним розвитком. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 3. С. 16 -21.

49. Павленко О.П., Лагно О.О. Проблеми формування місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації. Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної інтернет- конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами», 17 листопада 2021 р. С.118-120.

50. Павленко О.П., Лагно О.О. Теоретичні аспекти формування місцевих бюджетів України. *Науковий вісник ПУЕТ. Серія «Економічні науки»*. 2021. №2 (103). С.41-47.

51. Плотнікова М.Ф. Публічне управління в системі розвитку територіальних громад *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2017. Вип. 260. С. 266-278.

52. Петраков Я.В. Еволюція парадигм використання неподаткових бюджетних доходів як інструменту мобілізації фінансових ресурсів до державного бюджету. *Вісник ЧДТУ*. 2017. № 43. 280 с.

53. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 №695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.10.2024).

54. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження КМУ , Концепція від 01.04.2014 № 333-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>. (дата звернення 01.10.2024).

55. Про місцеве самоврядування: Закон України № 1702-IX від 16.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>. (дата звернення 10.10.2024).

56. Пуцентейло П.Р., Завитій О.П. Особливості формування стратегії управління економічним розвитком регіону. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2017. Вип. 27. С. 298–308.

57. Рогатіна Л.П. Стратегічне управління економічним розвитком, його особливості та роль у формуванні конкурентних переваг регіону. *Економіка та держава*. 2018. № 2. С. 92–96.

58. Рагімов Ф. Сталий розвиток регіонів в умовах повоєнного відновлення в контексті формування наукової парадигми публічного управління. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2023. № 1. С. 46–52,

59. Регіональна політика та вимоги ЄС: що потрібно зробити Україні. 2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2023/03/30/7158909/> (дата звернення 10.10.2024).

60. Радіонова І.Ф. Публічне управління економічною стабільністю з огляду на зв'язок між параметрами управління та економічними показниками. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 2.

61. Семигуліна І.Б., Ярошенко І.В., Дороніна М.С. Аналіз теоретико-методичних підходів до визначення та подолання регіональних проблем у системі публічного управління регіонами в Україні. *Бізнес Інформ*. 2022. №2. С. 59–67.

62. Сиченко В.В., Мареніченко В.В. Державне управління регіональним розвитком на засадах європейських стандартів. 2019. URL: <file:///C:/Users/komp/AppData/Local/Temp/138-Article%20Text-101-1-10-20190801.pdf>. (дата звернення 15.10.2024).

63. Сидоренко Н. Сучасні тенденції розвитку публічного управління. *Аспекти публічного управління*. 2022. № 10(3). С. 59-63.

64. Соболь Р.Г., Бублій М.П., Крамської Д.Ю., Соболь М.Р. Тенденції управління регіональним розвитком в Україні. *Державне будівництво*. 2024. №1(35). С.166–178.
65. Таукешева Т.Д. Бюджетна децентралізація як чинник зміцнення місцевого самоврядування в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2018. Випуск 1(48). С. 1-6.
66. Територіальний розвиток і регіональна політика: виклики та пріоритети сталого ендогенного зростання регіонів України в умовах сучасних реформ: наукова доповідь. наук. редактор В.С. Кравців. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», 2018. 157 с.
67. Трещов М. Децентралізація як засіб ресурсної самодостатності територіальних громад: теоретичний аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Випуск 2(25). С. 60-69.
68. Фінансова децентралізація: «підйомні» для громад. URL: <http://constitution.gov.ua/publications/item/id/47>. (дата звернення 10.10.2024).
69. Чернюк Л.Г. Методи планування місцевих бюджетів як основи розбудови соціальної інфраструктури. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4100>. (дата звернення 20.10.2024).
70. Чирка Д.М. Напрямки збалансування місцевих бюджетів. *Фінанси України*. 2019. №1. С. 22-25.
71. Чугунов І.Я., Макогон В.Д. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень. *Вісник КНТЕУ*. 2018. № 5. С. 5-18.
72. Що зараз відбувається з державною політикою відновлення громад і які питання треба врахувати. 2023. URL: <https://parlament.org.ua/2023/09/04/shho-zaraz-vidbuvayetsya-z-derzhavnoyu-politikoyu-vidnovlennya-gromad-i-yaki-pitannya-treba-vrahuvati/> (дата звернення 11.10.2024).
73. Шевченко О. Бюджетно-фінансова децентралізація у контексті підвищення ефективності управління регіонами. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/9.htm>. (дата звернення 10.10.2024).

74. Якушева О.В. Міжрегіональний взаємозв'язок як фактор зростання економіки. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць*. 2018. Вип. 17. С. 221–226.

75. Януль І.Є. Застосування програмно-цільового методу формування бюджетів. *Фінанси України*. 2019. № 8. С. 19–21.

76. Яренько Н. Ресурс місцевих бюджетів на 2024 рік. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247868006&cat_id=24426429. (дата звернення 11.10.2024).

77. Kondrashov O. M., Malyshko V. V. Формування місцевих бюджетів в умовах адміністративно-територіальної реформи в Україні. *Економічні горизонти*. 2019. №4 (11). С. 85–92. URL: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.4\(11\).2019.213496](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(11).2019.213496).

ДОДАТОК А

Перелік відділів міської ради

Таблиця А.1. – Структура Нововолинської міської ради та її виконавчих органів
станом на 01.11.2024 р.

1	Міський голова
2	Секретар міської ради.
3	Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів.
4	Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів.
5	Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів.
6	Керуючий справами виконавчого комітету.
7	Староста Благодатного старостинського округу.
8	Староста Грибовицького старостинського округу.
9	Староста Грядівського старостинського округу.
10	Патронатна служба.
11	Організаційно-виконавчий відділ виконавчого комітету.
12	Організаційно-виконавчий відділ міської ради.
13	Управління економічної політики.
14	Відділ міжнародного співробітництва, туризму та промоції
15	Юридичний відділ.
16	Відділ бухгалтерського обліку та звітності.
17	Управління цифрової трансформації та комунікації.
18	Відділ у справах молоді та спорту.
19	Архівний відділ.
20	Трудовий архів.
21	Відділ з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення.
22	Відділ персоналу.
23	Відділ мобілізаційної та оборонної роботи.
24	Відділ ведення Державного реєстру виборців.
25	Управління «Центр надання адміністративних послуг».
26	Відділ земельних відносин.
27	Відділ містобудування та архітектури.
28	Відділ державного архітектурно-будівельного контролю.
29	Служба господарського забезпечення.
30	Відділ « Центр розвитку ОСББ».
31	Служба у справах дітей .
32	Управління будівництва та інфраструктури .
33	Управління муніципальної варти.
34	Фінансове управління
35	Управління соціального захисту населення.
36	Управління освіти.
37	Відділ культури.